

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ

The Sikh Bulletin

A Voice of Concerned Sikhs World Wide

January-February 2013

ਮਾਘ-ਫਗਣ ੫੪੪ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

editor@sikhbulletin.com

Volume 15 Number 1&2

Published by: Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc; 3524 Rocky Ridge Way, El Dorado Hills, CA 95762, USA **Fax** (916) 933-5808
Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc. is a religious tax-exempt California Corporation.

In This Issue/ਤਤਕਰਾ

Editorial: Prayer – Ardaas.....1	
Ardaas (prayer), Prof. Dr. Devinder Singh Chahal...2	
Significance of <i>Aasa Di Vaar</i> (Ode), Sawan Singh Principal (Retired).....9	
Sikhs in Hongkong, Book Review by Dr. Hardev Singh Virk.....13	
My Life in a Turban, Vishavjit Singh.....14	
Letter to the Editor.....17	
Harvard University to host langar.....18	
ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰੁ ਮੋਹਿ...ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ.....19	
ਧਰਮ ਹੈ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਦਾ ਉਦਮ।, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ.....20	
ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਲੇਖ, ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ23	
ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਆਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ?, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ30	
ਮੂਲ ਮੰਤਰ/ਮੰਗਲਾਚਰਨ-ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ, ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ.....32	
“ਪ੍ਰੋਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਯੁੰਦਾ ਦੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਵਿਖੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਚਾਰ . ਫੇਰੀ”, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ).....36	
Readers’ Comments on November-December 2012 issue of The Sikh Bulletin.....40	

Editor in Chief

Hardev Singh Shergill

Editorial Board

Gurpal Singh Khaira, USA

Gurcharan Singh Brar, Canada

Dr. Sarjeet Singh Sidhu, Malaysia

Production Associates

Amrinder Singh

Sachleen Singh

This issue of the Sikh Bulletin is only in electronic format being sent to those whose email addresses we have. If you or someone you know would like to receive it please provide the email address. You may also pass it along to those on your email list.

The views expressed by the authors are their own. Please send the feedback and inputs to:

editor@sikhbulletin.comOur Website: www.sikhbulletin.com

EDITORIAL

PRAYER - ARDAAS

Practice of prayer has a universal presence in all societies, primitive to very advanced and in all the religions. Whether it helps or not is another matter and depends upon an individual’s beliefs. One thing is certain, however, prayer might help a person if it is about self and that not because of any divine intervention but because of the placebo effect, well known in the field of medicine. To pray for someone else’s good health and rainfall during drought is a fruitless exercise.

Dr. Chahal, in his article on Ardaas (p.2) with extensive quotes from Gurbani has come to the conclusion that Guru Nanak’s belief about prayer was different from what his followers are now proclaiming and practicing, and it is best summed up by his quote by Albert Einstein, “Scientific research is based on the idea that everything that takes place is determined by laws of nature, and therefore this holds for the actions of people. For this reason, a research scientist will hardly be inclined to believe that events could be influenced by a prayer, i.e. by a wish addressed to a supernatural Being.”

Had Albert Einstein read the philosophy of Guru Nanak he would have said that same advice was given by Guru Nanak during the 15th century (the Period of Renaissance in Europe) to the people of the Indian Sub-continent and the Middle East.

Prayer is an essential component of all the faiths but in the Sikh prayer that is recited in Gurdwaras and homes there are glaring words and phrases that are in conflict with Gurbani. Commencing word, ‘*Bhagauti*’ and ‘*meditate then on revered Hari Krishan on seeing whom all suffering vanishes*’ are just two examples.

Dr. Chahal has correctly pointed out that a Sikh’s Ardaas is found in the Guru Granth Sahib itself. **This Ardaas begs for nothing from the Creator** because the Creator has already provided all the means of sustaining all the living things, including mankind. In this Ardaas

a Sikh offers thanks to the Creator for Its bountiful blessings and describes Creator's characteristics.

The Ardaas that Dr. Chahal chose from the Guru Granth Sahib is from page 268. He has given a better English rendition than the literal ones you will find. Same Ardaas is presented below with meanings in Panjabi by Professor Sahib Singh:

ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ ॥
ਤੁਮ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੇਰੇ ॥
ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਿ ਸੁਖ ਘਨੇਰੇ ॥

ਕੇਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤੁ ॥
ਉਚੇ ਤੇ ਉਚਾ ਭਗਵੰਤ ॥
ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੂਤ੍ਰਿ ਧਾਰੀ ॥
ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਇ ਸੁ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ॥
ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੀ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ॥੮॥੪॥ {ਪੰਨਾ 268}

ਅਰਥ:- (ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ!) ਤੂੰ ਮਾਲਿਕ ਹੈਂ (ਸਾਡੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ) ਅਰਜ਼ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਿੰਦ ਤੇ ਸਰੀਰ (ਜੋ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ) ਸਭ ਤੇਰੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੈ ।
ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਮਾਂ ਪਿਉ ਹੈਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਬਾਲ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਮੋਹਰ (ਦੀ ਨਜ਼ਰ) ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸੁਖ ਹਨ ।

ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, (ਕਿਉਂਕਿ) ਤੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਭਗਵਾਨ ਹੈਂ ।
(ਜਗਤ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇਰੇ ਹੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ; ਤੇਰੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ ।
ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈਂ ਤੇ ਕੇਡਾ ਵੱਡਾ ਹੈਂ—ਇਹ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ । ਹੇ ਨਾਨਕ! (ਆਖ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ!) ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ (ਤੈਥੋਂ) ਸਦਾ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।8।4।

Hardev Singh Shergill

ARDAAS (PRAYER) CHAPTER 21, NANAKIAN PHILOSOPHY: Prof. Dr. Devinder Singh Chahal

INTRODUCTION

The faith in *Ardaas* (prayer) is so strong in human mind that majority of the people irrespective of their religion perform prayer for well being of their own or of a relative or friend, for grant of fulfilling their own desired demands, for success in their missions and for their relatives or friends. Besides, the Sikhs also pray for the well being of the whole humanity everyday. Dr Jaswant Singh Neki [14] has written in detail about the Sikh Ardaas in his first book, *Ardaas*. Soon, thereafter, he wrote another book, *Vishav Ardaas* (World Prayers) [15].

Could anyone force any deity or the God to change the course of Laws of Nature in his/her favor or for anybody else?

EFFICACY OF PRAYER

As early as in 1872, Francis Galton conducted a famous statistical experiment to determine whether or not prayer had a physical effect on the external environment. Galton hypothesized that if prayer was effective, members of the British Royal family would live longer, given that thousands prayed for their wellbeing every Sunday. He, therefore, compared longevity in the British Royal family with that of the general population, and found no difference [7]. However, it triggered further study to test the effect of prayer.

A number of studies have claimed those patients who are being prayed for are recovered more quickly. One such study, with a double-blind design and about 500 subjects per group, suggested that intercessory prayer by born again Christians had a statistically significant positive effect on a coronary care unit population [5]. Another such study was reported by Harris *et al* [8]. Critics claim Byrd's 1988 [5] was not fully double-blinded, and that in the Harris study, patients actually had a longer hospital stay in the prayer group, if one discounts the patients in both groups who left before prayers began [8], although the Harris study did demonstrate the prayed for patients on average received lower course scores (indicating better recovery). One of the largest randomized, blind clinical trials was a remote *retroactive* intercessory

prayer study conducted in Israel by Leibovici [12]. This study used 3393 patient records from 1990-96, and blindly assigned some of these to an intercessory prayer group. The prayer group had shorter hospital stays and duration of fever [12].

Several studies of prayer effectiveness have yielded null results [16]. A 2001 double-blind study of the Mayo Clinic found no significant difference in the recovery rates between people who were (unbeknownst to them) assigned to a group that prayed for them and those who were not [3]. Similarly, the MANTRA study conducted by Duke University found no differences in outcome of cardiac procedures as a result of prayer [10]. In another similar study published in the American Heart Journal in 2006 [17], Christian intercessory prayer when reading a scripted prayer was found to have no effect on the recovery of heart surgery patients; however, the study found patients who had knowledge of receiving prayer had slightly higher instances of complications than those who did not know if they were being prayed for or those who did not receive prayer [4]. One condition that may affect the efficacy of intercessory prayer is whether the person praying has a personal connection to the person prayed for. A 2005 study found strong evidence that healers in a variety of modalities were able to remotely influence the MRI-measurable brain activity in partners who were physically and electrically isolated [2].

Many accept that prayer can aid in recovery, not due to divine influence but due to psychological and physical benefits. It has also been suggested that if a person knows that he or she is being prayed for it can be uplifting and increase morale, thus aiding recovery. Many studies have suggested that prayer can reduce physical stress, regardless of the god or gods a person prays to, and this may be true for many worldly reasons. Other practices such as Yoga, Tai Chi, and Meditation may also have a positive impact on physical and psychological health.

Others feel that the concept of conducting prayer experiments reflects a misunderstanding of the purpose of prayer. The previously mentioned 2006 study published in the American Heart Journal indicated that some of the intercessors who took part in it complained about the scripted nature of the prayers that were imposed to them [4], saying that this is not the way they usually conduct prayer:

Prior to the start of this study, intercessors reported that they usually receive information about the patient's age, gender and progress reports on their medical condition; converse with family members or the patient (not by fax from a third party); use individualized prayers of their own choosing; and pray for a variable time period based on patient or family request.

Deuteronomy 6:16 states, "*You shall not test the Lord thy God*", reflecting the notion of some that prayer cannot, or should not, be tested.

Kohli [9] is convinced that *Ardaas* has miracle power to fulfill ones desired demand. He has written his experience in his book, *Miracle of Ardaas*. Lal [11] has summed up the miraculous effect of *Ardaas* from Kohli's book, as follows:

"Prayer of my (Kohli) parents for my birth was the first clue given to me for my task in my spiritual life. On their own, they felt unproductive in having a child, which took them to the famous Sikh place of pilgrimage, Gurdwara Sri Panja Sahib, now in Pakistan. They prayed for a child who would advance Guru's mission in his mortal life and their wish was awarded. My (Kohli) second clue came later from their prayer at the same holy place for healing of their first-born child (Kohli) whom the physician had declared doomed to a terminal illness. Besides me (Kohli), others had similar experience with prayer at the same shrine."

In this article I have tried to discuss *Ardaas* according to the philosophy of Guru Nanak of 15th century and that of Albert Einstein, a Nobel Laureate, of 20th century.

A. GURU NANAK

Ardaas has been discussed under the following topics according to Nanakian Philosophy:

1. *Hukm* (Laws of Nature),
2. Accessibility of God, and
3. Type of *Ardaas* of Guru Nanak

1. *Hukm* (Laws of Nature)

It is important to understand Guru Nanak's philosophy about '*Hukm*' (Laws of Nature/Universe) (Chapter 16) before discussing his philosophy on '*Ardaas*' (Prayer).

Hukm has been discussed in detail by Guru Nanak throughout his Bani. In fact it is so important topic for him that he had started to talk about it in *JAP* (The Essence of Nanakian Philosophy) [6], which is found right in the beginning of the Aad Guru Granth Sahib (AGGS) [1] then he continued to indicate their application directly or indirectly throughout his Bani. Therefore, the Sikhs have been advised to obey the *Hukm* (Laws of Nature) of the Eternal Entity (God):

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿਓ ॥

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥੧॥

ਅਗਗਸ, ਜਪੁ ੧, ਪੰਨਾ ੧

Question:

How can one achieve purification¹ of mind¹ (achieve peace of mind¹)?

And how can one break³ the line⁴ (series) of lies² (the vicious circle)?

Nanak answers:

Purification of mind (peace of mind) can be achieved and vicious circle can be broken by understanding⁶ and following⁷ the Laws of Nature⁵, ordained⁸ right in the beginning of Universe.

AGGS, Jap 1, p 1.

Note: Here 'Hukm' has been interpreted as 'order' and order is also a 'law'.

Guru Nanak further explains that every action and reaction going on in this universe and in all the living organism is governed under these laws (Laws of Nature) and nothing happens out of these laws:

ਹੁਕਮੀ ਸਹਜੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿਓ ਉਪਾਈਓ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਅਪਣੀ ਵਡਿਆਈਓ ॥

ਆਪੇ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਆਪੇ ਹੁਕਮੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ਹੇ ॥੧॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੦੪੩.

It (the God)¹ created⁴ easily² the universe³ according to Its laws¹ (Laws of Nature).

It creates and then watches Its Own power of creation⁵.

It works⁷ by Itself⁶ and makes⁸ the others to work under these laws,

And It pervades in Its Own laws⁹ (Laws of the universe).

AGGS, M 3, p 1043.

Note: ਹੁਕਮੀ = The One (God) Who controls the Laws of Nature.

In the above two stanzas Guru Nanak has very clearly mentioned that every action and reaction is going on according to the Laws of the Eternal Entity (God) or the Laws of Nature according to the scientists, therefore, one cannot boast about that one has power to change them. Therefore, nobody has any power to perform any miracle by changing the course of Laws of Nature.

2. Inaccessibility of God

In Nanakian Philosophy the God is *Agam* (ਅਗਮ) meaning inaccessible, unapproachable, as explained in the following phrases:

ਬਾਬਾ ਅਲਹੁ ਅਗਮੀ ਅਪਾਰੁ ॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੩.

O Baba! "The Allah (God) is Inaccessible¹ and Infinite²."

AGGS, M 1, p 53.

ਅਗਮੀ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਜਾਣੁ ॥੧੧॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੮੯.

God is inaccessible¹, Ineffable/Unfathomable² and unseen³; Oh Guru-oriented⁴! Understand this fact of the God.

AGGS, M 1, p 789.

ਸੰਤੀ ਪਿਆਰੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ ॥੨੦॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੬.

Nanak says:

Oh dear Saints¹ of Infinite God²! The God³ is Inaccessible⁴ and Incomprehensible⁵.

AGGS, M 1, p 556.

Guru Nanak explains in the following phrase that if God is inaccessible and unapproachable then which is that method to reach God?

ਤਿਤੁ ਅਗਮ ਤਿਤੁ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਾਈਐ ਰਾਮ ॥

AGGS, M 1, p 436.

Tell me; with which⁵ method⁶ I can approach⁷ that unapproachable² and that Inaccessible⁴ God⁸.

Guru Nanak explains in the following phrase that God

provides us even without asking for:

ਅਣਮੰਗਿਆਂ ਦਾਨੁ ਦੇਵਸੀ ਵਡਾ ਅਗਮੈ ਅਪਾਰੁੜੈ ॥੩੪॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੯੩੪.

The Great Inaccessible² and Infinite³ God will give (everything) without asking for¹.

AGGS, M 1, p 934.

No such method has been recommended by Guru Nanak to reach God to get the wish fulfilled except the understanding of his philosophy embodied in his Bani. In fact Guru Nanak says that God has already provided all resources on this earth needed by the humanity and other living beings without asking for. And then Guru Nanak also says that God is already taking care of us under the *Hukm* (Laws of Nature):

ਅਗਮੀ ਅਗੋਚਰੈ ਅਲਖੜੈ ਅਪਾਰਾਠ ਚਿੰਤਾਪੁ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੯੫.

The Inaccessible¹, Unfathomable², Invisible³ and Infinite⁴ (God) takes care⁵ of us.

AGGS, M 1, p 795.

If God takes care for us and provides everything without asking for then Guru Nanak poses a question:

ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀਂ ਅਗਮੈ ਅਪਾਰੈੜੈ ॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੦੨੨.

How can we praise¹ the Inaccessible² and Infinite³ God?

AGGS, M 1, p 1022.

From the above discussion it becomes very clear that every action and reaction in this Universe and in every living being is going on under the Laws of Nature (Eternal Entity – The God) and the God is Inaccessible / Unapproachable. It is also clear that God has already provided everything needed to live on this Earth.

Then should we praise the God? Yes we should praise God for providing us everything necessary to sustain life on this Earth as discussed in Chapter 26: 2 Earth, pages 354-356.

3. Type of Ardaas of Guru Nanak

There is **no materialistic demand in the Ardaas** of Guru Nanak as is evident in the following phrases from his Bani:

ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸੀ ॥

ਜੀਉੜੈ ਪਿੰਡੁੜੈ ਸਭੁ ਏਕੈ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿਪ ॥੩॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੫.

Nanak says only one prayer¹ that he surrenders his life² and body³ completely⁴ to the Laws of Nature (God)⁵.

AGGS, M 1, p 25.

ਜੀਆਂ ਜੰਤੁ ਸਭਿ ਸਰਣਿੜੈ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਬ ਚਿੰਤੁ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇਪ ॥

ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਚੰਗਾ ਏਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸੇ ॥੪॥੨॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੯੫.

All the living¹ beings² are under Your sanctuary³ (under Laws of Nature)³ and they have entrusted their worries⁴ (to provide everything) on You⁵.

The only⁸ prayer⁹ of (Guru) Nanak is that what is happening⁶ (under these Laws of Nature) is good⁷ since it is happening under Your laws (Laws of Nature). 4.2.

AGGS, M 1, p 795.

In the above two stanzas Guru Nanak has not said his prayer to demand anything for his personal use from God or wanted any power to enable him to perform any miracle to convince people that he is a great Guru or Prophet or philosopher. Moreover, according to Nanakian Philosophy God cannot be pleased:

ਸਾਚੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇੜੈ ਭਾਖਿਆਠ ਭਾਉਪੁ ਅਪਾਰੁ ॥

ਆਖਹਿੰ ਮੰਗਹਿੰ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥

ਮੁਹੋੜੈ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿੜੈ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਲੀਐ ਸਚੁ ਨਾਉੜੈ ਵਡਿਆਈਐ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਕਰਮੀਐ ਆਵੈ ਕਪੜਾ੨੦ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ੨੧ ਦੁਆਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਏਵੈ੨੨ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ੨੩ ॥੪॥

ਅਗਗਸ, ਜਪੁ ੪, ਪੰਨਾ ੨.

The God¹ exists² forever² and so are Its Laws of Universe³ and systems of communication⁴ and their effects⁵ are beyond any limit.

Will the God give⁸ me when requested^{6,7}, since the God is bounteous⁹?

Since all the bounties are of the God then what should be placed¹⁰ before the God so that I could see Its

court¹¹; and

What words (of praise) shall I utter with my mouth¹² that on listening¹³ of which the God starts loving¹⁴ me?

Answer:

During any time¹⁶ of exalted state¹⁵ (or feel-like) one should deliberate on the philosophy¹⁸ of Ever-Existing Entity¹⁷ (God).

(However) The robe of honor²⁰ is bestowed only when good deeds¹⁹ are performed. Consequently, one reaches the gateway to salvation²¹.

Nanak says:

Know it like²² this that the God²³ pervades everywhere.

AGGS, Jap 4, p 2.

Note: ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (Amrit vela) means any suitable time, it does not merely mean early in the morning or an ambrosial time as is generally understood. However, many Sikhs feel that the early morning time is better for reciting and under-standing Bani.

The theme is that God exists forever and so are Its Laws of Universe. Neither any offering of any material article nor of any food nor by repeating of any particular word/s can please God. Only one's good deeds will help to reach to the gateway of salvation.

The above stanza clearly indicates that the principles of 'Hukm' (Laws of Nature) are working everywhere as discussed previously. Guru Nanak says that all the living beings are already under the Laws of Nature and still they are seeking the protection from God. Guru Nanak further says that since every action and reaction is going on under these laws and it pleases God:

ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਲਿਖੀਓ ਸਿਰਿ ਕਾਰਪ ॥

ਕਰਣੀਓ ਉਪਰਿ ਹੋਵਗਿ ਸਾਰ ॥

ਹੁਕਮੁ ਕਰਹਿ ਮੂਰਖੁ ਗਵਾਰਾ ॥

ਨਾਨਕ ਸਾਚੈ ਕੇ ਸਿਫਤਿ ਭੰਡਾਰੀ ॥੪॥੩॥

AGGS, M 1, p 1169.

Every¹ living being² is working⁵ as ordained³ (under the Laws of Nature) on their heads⁴ (DNA).

The one who thinks that he can dictate⁸ God is foolish⁹ and idiot¹⁰.

Nanak says:

The Ever-Existing Entity¹¹ (God) is the store¹³ of praises¹² (attributes).

In the following stanzas Guru Nanak quotes an example that prayers performed by many Pirs (Muslim religious persons) could not defend from the onslaught of Babur on Pathan rulers:

ਕੋਟੀ ਹੂ ਪੀਰ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ਜਾ ਮੀਰੁ ਸੁਣਿਆਪ ਧਾਇਆ ॥

ਬਾਨ ਮੁਕਾਮ ਜਲੋ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ ਕੁਇਰਾ ॥
ਰੁਲਾਇਆ ॥

ਕੋਈ ਮੁਗਲੀਓ ਨ ਹੋਆ ਅੰਧਾਓ ਕਿਨੈ ਨ ਪਰਚਾਓ
ਲਾਇਆ ॥੪॥...

ਹੁਕਮੀਓ ਹੁਕਮੀ ਚਲਾਏ ਵਿਗਸੈ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ॥੨॥
ਪਾਈਐ ॥੧॥੧॥

AGGS, M 1, p 417-418.

When the Pathan (Afghan) ruler heard⁵ that Babur⁴ (Mir⁴ - Mogul) is attacking⁶ then the Pathan ruler invited³ many¹ Pirs² (religious persons) for performing prayers and counting on the Tasbis (maalas) to check the attack of Babur.

The strong holds, palaces⁷ and other buildings⁸, and temples were burned⁹ down to ashes and the princes¹¹ were tortured¹² by cutting into pieces¹⁰ by the army of Babur.

But there was no effect¹⁵ of performance of prayers (attack could not be checked) by the Pirs and their prayers blinded¹⁴ not even a single Mogul¹³...

Nanak says:

Nothing happens by performance of prayers since every action and reaction is going on¹⁸ in this Universe and in every living being according to the Laws of Nature¹⁷ as ordained²⁰ by God¹⁶ and God is satisfied / pleased¹⁹ with this system (Laws of Nature) ordained²⁰.

In continuation of the above type of Ardaas, Guru Nanak condemns Ardaas for materialistic things. He advises the Jogi that if you want to be a good Jogi ask (pray) for the wisdom from God instead of materialistic thing (or food from home to home):

ਏਕੀ ਸਬਦ ਇਕੋ ਭਿਖਿਆ ਮਾਰੈ ॥

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਗੈ ॥੪॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੨੩.

Some¹ ask for Sabd² - the philosophy, which would impart wisdom³ to awaken¹⁰ their consciousness⁷ and the procedure⁸ to know the God⁹ while others beg⁵ for food or material things⁴.

AGGS, M 1, p 223.

ਐਸਾ^੧ ਜਗ੍ਹਾ^੨ ਦੇਖਿਆ^੩ ਜੁਆਰੀ^੪ ॥

ਸਭਿ^੫ ਸੁਖ^੬ ਮਾਗੈ^੭ ਨਾਮੁ^੮ ਬਿਸਾਰੀ^੯ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੨੨.

Nanak says:

(I have) seen³ such¹ a world², which is full of gamblers⁴ (who gamble to collect more wealth).

Everybody⁵ demands⁷ (prays) for comforts⁶ (in that process) they have forgotten⁹ to know the God⁸.1.Pause.

AGGS, M 1, p 222.

Guru Arjan strengthened the above philosophy of Guru Nanak as follows:

ਮਾਇਆ^੧ ਮਨਹੁ^੨ ਨ ਵੀਸਰੈ^੩ ਮਾਂਗੈ^੪ ਦੰਮਾ^੫ ਦੰਮ ॥

ਸੇ^੬ ਪ੍ਰਭੁ^੭ ਚਿਤਿ^੮ ਨ ਆਵਈ^੯ ਨਾਨਕ ਨਹੀ ਕਰੰਮਿ^{੧੦} ॥੧੯॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੩ ਤੇ ੧੨੨੬.

One's mind² does not forget³ to demand⁴ wealth¹ with every breath⁵.

It is not one's duty⁹; that is why⁶ one never thinks⁸ about God.

AGGS, M 5, p 1093 & 1226.

ਜੇ ਮਾਗੈ^੧ ਸੇ ਭੁਖਾ^੨ ਰਹੈ ॥

ਇਸੁ ਸੰਗਿ^੩ ਰਾਚੈ^੪ ਸੁ ਕਛੁ^੫ ਨ ਲਹੈ ॥

ਇਸਹਿ ਤਿਆਗਿ^੬ ਸਤਸੰਗਿ^੭ ਕਰੈ ॥

ਵਡਭਾਗਿ^੮ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਤਰੈ^੯ ॥੪॥੧੮॥੨੯॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੯੨.

One who demands wealth¹ from God will always remain hungry² (for more wealth).

That one who is infatuated^{3,4} (with this desire) will never get anything⁵.

One who gets rid⁶ of such infatuation and joins the society⁷ of noble persons⁷ is fortunate⁸ and crosses⁹ (the sea of life successfully).4.18.29.

AGGS, M 5, p 892.

In the above phrases it is crystal clear that Ardaas should be for Sabd (wisdom) and for procedures to understand God, which will enable everybody to attain anything needed to cross a sea of life and also to help the other needy people.

I have not heard any of the above Sabds or phrases being sung or being referred to by any preacher in the Gurdwaras. However, the following Sabd of Guru Arjan is very popular with the Sikhs and it is sung almost everyday in every Gurdwara since it is understood by every Sikh that whatsoever one demands from God, it is granted:

ਚਤੁਰ ਦਿਸਾ ਕੀਨੋ ਬਲੁ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰੁ ਧਾਰਿਓ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖੁ ਅਵਲੋਕਨੁ ਕੀਨੋ ਦਾਸ ਕਾ ਦੁਖੁ ਬਿਦਾਰਿਓ ॥੧॥

ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ॥

ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਮੇਟੇ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਬਖਸੰਦ ॥ਰਹਾਉ॥

ਜੇ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥੨॥੧੪॥੪੫॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੮੧.

I have not tried to interpret it scientifically and logically since it is very well accepted by the Sikhs as has been literally translation by Dr Sant Singh Khalsa (sriGranth.org) as follows:

He has extended His power in all four directions, and placed His hand upon my head. Gazing upon me with his Eye of Mercy, He has dispelled the pains of His slave. 1.

The Guru, the Lord of the Universe, has saved the Lord's humble servant.

Hugging me close in His embrace, the merciful, forgiving Lord has erased all my sins. Pause.

Whatever I ask for from my Lord and Master, he gives that to me.

Whatever the Lord's slave Nanak utters with his mouth proves to be true, here and hereafter.2.14.45.

AGGS, M 5, p 681.

I want to bring to the kind notice of the Sikh theologians and the researchers to compare this Sabd with other Sabds of Guru Nanak and of Guru Arjan discussed previously with special reference to the following phrase if it is in conformity of the philosophy of Guru Nanak about the Ardaas discussed in this Chapter?

ਜੇ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥

Now there is a serious question:

What should be the *Ardaas* According to Nanakian Philosophy?

After this detailed study about *Ardaas* I have picked up the following Sabd as the best *Ardaas*:

ਤੂ ਠਾਕੁਰੁ^੧ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ^੨ ॥

ਜੀਉੜੇ ਪਿੰਡੁ^੩ ਸਭੁ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ^੪ ॥

ਤੁਮ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੇਰੇ ॥

ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਿ ਸੁਖ^੬ ਘਨੇਰੇ ॥

ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤੁ ॥

ਉਚੇ ਤੇ ਉਚਾ ਭਗਵੰਤ^੭ ॥

ਸਗਲ^੮ ਸਮਗ੍ਰੀ^੯ ਤੁਮਰੈ ਸੂਤ੍ਰਿ^{੧੦} ਧਾਰੀ^{੧੧} ॥

ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਇ ਸੁ ਆਗਿਆਕਾਰੀ^{੧੨} ॥

ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ^{੧੩} ਮਿਤਿ^{੧੪} ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੀ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ^{੧੫} ॥੮॥੪॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੬੮ (Sukhmani Sahib)

The above verse is a perfect *ARDAAS*. I have divided it into two parts for its interpretation.

First part deals with the *Ardaas* (prayer) or Thanksgiving.

Since it is also important to understand the God to Whom we pray or thank, therefore, the second part describes the characteristics of that God.

The following interpretation is of my own. The readers will wonder that it is different than that given by other scholars. It is so because most of them are the literal translations but mine is the interpretation.

1. *Ardaas* (Prayer) or Thanksgiving:

Our prayer² is before You, Oh God¹.

Our lives³ and bodies⁴, granted to us, are Your creations⁵ (blessings).

You are our Mother and Father and we are Your children.

With Your blessings, we have numerous joys⁶.

2. Who is that God to Whom we pray or thank?

Nobody knows Your limits (You are infinite).

You⁷, the God⁷, are the highest of the high.

Everything^{8,9} (matter and antimatter) in this universe is under Your Laws^{10, 11} (the Laws of Nature/Universe).

Everything is happening under Your Laws¹² (the Laws of Nature/Universe).

It is only You, Who knows Your State of Being¹³ and Limits¹⁴ (Infiniteness).

Nanak, the servant, sacrifices¹⁵ himself on You, the God.

AGGS, M 5, p 268

Guru Arjan has composed the above *Ardaas* keeping in view all the basic principles of Nanakian Philosophy discussed above. Here again it is very clear that Guru Arjan has not demanded any thing from God.

Finally, I request the Sikh theologians and researchers to find out the most appropriate *Ardaas* for the Sikhs.

B. ALBERT EINSTEIN

The following excerpts are taken from Albert Einstein - The Human Side, Selected and Edited by Helen Dukas and Banesh Hoffman, Princeton University Press, 1979. p 32-33.

A child in the sixth grade in a Sunday School in New York City, with the encouragement of her teacher, wrote to Einstein in Princeton on 19 January 1936 asking him whether scientists pray, and if so what they pray for.

Einstein replied as follows on 24 January 1936:

I have tried to respond to your question as simply as I could. Here is my answer. Scientific research is based on the idea that everything that takes place is determined by laws of nature, and therefore this holds for the actions of people. For this reason, a research scientist will hardly be inclined to believe that events could be influenced by a prayer, i.e. by a wish addressed to a supernatural Being.

Is Einstein not saying the same thing about prayer

as said by Guru Nanak about 467 years before him?

REFERENCES

1. AGGS = Aad Guru Granth Sahib. 1983 (reprint). Publishers: Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, Amritsar. (M = Mahla, i.e., succession number of the Sikh Gurus to the House of Nanak, p = Page of the AGGS).
2. Achterberg, Jeanne *et al.* 2005. Evidence for Correlations Between Distant Intentionality and Brain Function in Recipients: A Functional Magnetic Resonance Imaging Analysis The Journal of Alternative and Complementary Medicine. 11(6): 965-971.
3. Aviles JM, Whelan SE, Hernke DA, Williams BA, Kenny KE, O'Fallon WM, Kopecky SL. 2001. Intercessory prayer and cardiovascular disease progression in a coronary care unit population: a randomized controlled trial. *Mayo Clin Proc.* 76:1192-8. [PMID 11761499](#).
4. Benson H, Dusek JA *et al.* 2006. "Study of the Therapeutic Effects of Intercessory Prayer (STEP) in cardiac bypass patients: a multicenter randomized trial of uncertainty and certainty of receiving intercessory prayer." *American Heart Journal.* 2006 April; 151(4): p. 762-4.
5. Byrd RC. 1988. Positive therapeutic effects of intercessory prayer in a coronary care unit population. *South Med J.* 81:826-9. [PMID 3393937](#).
6. Chahal, D. S. 2003. JAP: The Essence of Nanakian Philosophy. Institute for Understanding Sikhism, Laval, Québec, Canada: and Singh Brothers, Amritsar.
7. Galton F. 1872. Statistical inquiries into the efficacy of prayer. *Formightly Review.* 68:125-35. [Online version](#).
8. Harris WS, Gowda M, Kolb JW, Strychacz CP, Vacek JL, Jones PG, Forker A, O'Keefe JH, McCallister BD. 1999. A randomized, controlled trial of the effects of remote, intercessory prayer on outcomes in patients admitted to the coronary care unit. *Arch Intern Med.* 159:2273-8. [PMID 10547166](#).
9. Kohli, Manmohan Singh. 2003. Miracle of Ardas: Incredible Adventures and Survivals. Indus Publishing Co., New Delhi.
10. Krucoff MW, Crater SW, Gallup D, Blankenship JC, Cuffe M, Guarneri M, Krieger RA, Kshetry VR, Morris K, Oz M, Pichard A, Sketch MH Jr, Koenig HG, Mark D, Lee KL. 2005. Music, imagery, touch, and prayer as adjuncts to interventional cardiac care: the Monitoring and Actualisation of Noetic Trainings (MANTRA) II randomised study. *Lancet.* 366:211-7. [PMID 16023511](#).
11. Lal, Harbans. 2004. Prayer in the life of a Sikh. *Understanding Sikhism Res. J.* 6 (2): 9-10.
12. Leibovici L. 2001. Effects of remote, retroactive intercessory prayer on outcomes in patients with bloodstream infection: randomized controlled trial. *BMJ.* 323:1450-1. [PMID 11751349](#).
13. Mind and Spirit. 2006. *from the Health Library section of CentraState Healthcare System*. Accessed May 18, 2006.
14. Neki, Jaswant Singh. 1996. *Ardaas: Darshan Roop Abias*. (Punjabi). Singh Brothers, Amritsar.
15. Neki, Jaswant Singh. 1997. *Vishav Ardaas* (Punjabi). Singh Brothers, Amritsar.
16. O'Laoire S. 1997. An experimental study of the effects of distant, intercessory prayer on self-esteem, anxiety, and depression. *Altern Ther Health Med.* 3:38-53. [PMID 9375429](#).
17. Saleton, William. 2006. The Deity in the DataWhat the latest prayer study tells us about God. Human nature: Science, technology, and life. (<http://www.slate.com/id/2139373/>)
18. Tessman I and Tessman J. 2000. "Efficacy of Prayer: A Critical Examination of Claims," *Skeptical Inquirer*, March/April 2000.

(Reproduced from: **NANAKIAN PHILOSOPHY: Basics for Humanity**. Available from Singh Brothers, Amritsar and Institute from Understanding Sikhism, Laval, Quebec, Canada) *[Nanakian Philosophy - Basics for Humanity, ISBN 978-0-9734291-3-8. Reproduced with Permission of the author – Prof. Dr. Devinder Singh Chahal. Due to lack of space the diagrams mentioned in the article have not been included. For that the readers may refer to the book. See the last page. ED.]*

SIGNIFICANCE OF AASA DI VAAR (ODE)

Sawan Singh Principal(Retired),
10561 Brier Lane, Santa Ana, California,US 92705
sawansingh85@gmail.com Sawansinghgogia.com

Aasa Di Vaar is the most popular of all the vaars incorporated in Sri Guru Granth Sahib by Guru Arjan Dev. It is the masterpiece of Guru Nanak and is sung by musicians at Sikh congregations during the early morning service.

Its Origin:

Bhai Mani Singh, a famous Sikh writer, has written in 'Gian Ratnawli' that Guru Nanak Dev composed this ode at the request of a Muslim saint, Sheikh Brahm, when he met Guru Nanak and was impressed by the Guru's views. It is said that Bhai Lehna (later, Guru Angad Dev) was the first to sing it in the presence of Guru Nanak Dev.

Its Structure:

It is an ode (Vaar) in the musical measure Aasa. Like all vaars, Aasa Di Vaar originally consisted of only *Pauris* (stanzas). It had 24 *Pauris* composed by Guru Nanak Dev. Guru Arjan Dev, while entering it in SGGGS at page 462, added 44 *Solaks* of Guru Nanak Dev and 15 of Guru Angad Dev. Seventeen *Pauris* have two *Saloks* each, while others have more than two. *Pauris* 21, 22 and 23 have no *Salok* of Guru Nanak Dev. It proves that *Saloks* were added afterward. At the time of recitation, *Ragees* (religious musicians) prefix each of the *Pauris* by a sextette (Chhand) known as *Chhakkas* composed by Guru Ram Daas and entered separately under Raga Aasa in

SGGS. They will also punctuate the singing by some illustrative hymns.

Its Theme:

In those days odes were composed to praise the brave soldiers or kings, but in this ode sentiment of tranquility and not that of heroism is supreme. Guru Nanak Dev composed this vaar to praise the Lord. The first line of the first Pauri given below will prove that Guru Nanak's hero is his Lord:

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਦੁਜੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ (SGGS:463)

“He Himself created Himself; He Himself assumed His Name. Secondly, He fashioned the creation; seated within the creation, He beholds it with delight.”

As regards Pauris, the theme deals with theology and metaphysics. It is mostly a philosophic composition. Its central point is the state of human being, and how he can liberate himself /herself from the bondage of self and unite with the Divine. God created human beings to worship Him, but they have forgotten Him. They can meet Him and mend themselves with His grace. Saloks contain social philosophy and deal with the moral decay that was prevalent-- hypocrisy and superstitions practiced under the name of religion. The ills of contemporary life are sharply mentioned. Some lines allude to the moral decay that had set in the society. Subject matter of this ode can be divided into the following three parts: Social, Religious, and Political.

Social Conditions:

In this Vaar, Guru Nanak has amply described the social condition of his time. In the following quotes, Guru Nanak has mentioned that society in those days lacked knowledge, people were aping civilization and language of their foreign masters, learned and haughty Brahmans were exploiting the illiterate people and women were stigmatized and hated. Social evils like ego and notion of impurity have been described and condemned:

ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥ (SGGS:469)

“Their subjects are blind, and without wisdom, they satisfy the official's fire of greed with bribe (carrion).”

ਨੀਲ ਵਸਤੁ ਪਹਿਰਿ ਹੋਵਹਿ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਮਲੇਛ ਧਾਨੁ ਲੇ ਪੂਜਹਿ ਪੁਰਾਣੁ ॥

ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ ॥

ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਣਾ ॥(SGGS:472)

“Wearing blue robes, they(Hindus) seek the approval of the Muslim rulers. Accepting bread from the Muslim rulers, they still worship the Puraanas. They eat the meat of the goats, killed after the Muslim prayers are read over them, but they do not allow anyone else to enter their kitchen areas.”

ਭੰਡਿ ਜੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਮੰਗਣੁ ਵੀਆਹੁ ॥

ਭੰਡਹੁ ਹੋਵੈ ਦੋਸਤੀ ਭੰਡਹੁ ਚਲੈ ਰਾਹੁ ॥

ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡਿ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨੁ ॥

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥ (SGGS:473)

“From woman, man is born; within woman, man is conceived; to woman he is engaged and married. Woman becomes his friend; through woman, the future generations come. When his woman dies, he seeks another woman; to woman he is bound. So why call her bad? From her, kings are born.”

ਹਉ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ ॥

ਹਉ ਵਿਚਿ ਜੰਮਿਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਮੁਆ ॥ (SGGS:466)

“In ego man comes, and in ego he departs. In ego he is born, and in ego he dies.”

ਹਉਮੈ ਬੂਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੂਝੈ ॥

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੂਝੈ ॥(SGGS:466)

“When one understands ego, then the Lord's gate is known. Without spiritual wisdom, he argues and gets angry.”

In three Saloka printed before Pauri nineteenth on Page 472 of SGGS, Guru Nanak has scientifically and logically condemned the prevailing custom of impurity (ਸੂਤਕ) and convinces the readers that it is a futile practice and tells how to remove it. He writes:

ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕੁ ਹੋਇ ॥

ਗੋਹੇ ਅਤੈ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ ॥

“If one accepts the concept of impurity, then there is impurity everywhere. In cow-dung and wood there are worms.”

ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ ॥

“O Nanak, impurity cannot be removed in this way; it is washed away only by spiritual wisdom.”

He also shows us real impurity:

ਮਨ ਕਾ ਸੁਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੁਤਕੁ ਕੂੜੁ ॥----

“The impurity of the mind is greed, and the impurity of the tongue is falsehood. The impurity of the eyes is to gaze upon the beauty of another man's wife, and his wealth. The impurity of the ears is to listen to the slander of others.”

ਸਭੇ ਸੁਤਕੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥

“All impurity comes from doubt and attachment to duality.”

Religious Conditions:

Guru Nanak has depicted the deteriorating religious condition of his period beautifully. In the following quotes, Guru Nanak has explained that religious guides were greedy butchers who were exploiting their ignorant followers, and superstitions and hypocrisy were order of the day. Caste system and the notion of impurity were given great importance:

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥(SGGS:464)

“According to the laws of nature, the wind and breezes ever blow; according to the laws of nature, thousands of rivers flow.”

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਉ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਛੇ ਘਤੁ ॥ (SGGS:471)

“Make compassion the cotton, contentment the thread, modesty the knot and truth the twist. This is the sacred thread of the soul; if you have it, then go ahead and put it on me.”

ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ ॥

ਫੁਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨ ਗਲਿ ਤਾਗ ॥ (SGGS:471)

“The man-eaters say their prayers. Those who wield the knife wear the sacred thread around their necks”.

ਮਤੁ ਭਿਟੈ ਵੇ ਮਤੁ ਭਿਟੈ ॥ ਇਹੁ ਅੰਨੁ ਅਸਾਡਾ ਫਿਟੈ ॥

ਤਨਿ ਫਿਟੈ ਫੇੜ ਕਰੇਨਿ ॥ ਮਨਿ ਜੂਠੈ ਚੁਲੀ ਭਰੇਨਿ ॥ (SGG:472)

“They cry out, “Do not touch our food, or it will be polluted!” But with their polluted bodies, they commit evil deeds. With filthy minds, they try to cleanse their throats”.

Political Conditions:

Kings and their ministers were corrupt and greedy. People had no rights. Hindu officers were trying to please their Muslim masters who were dictators:

ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ ਕੂੜੁ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:468)

“Greed and sin are the King and Prime Minister; falsehood is the treasurer. Sexual desire, the chief adviser, is summoned and consulted; they all sit together and contemplate their plans”.

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰੁ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ ॥

(SGGS:470)

“Men began to wear blue robes and garments; Turks and Pat'haans assumed power.”

Warnings and Pieces of Advice:

Through this ode, Guru Nanak Dev has given us many pieces of advice and warned us in simple, but touching words to mend our ways. These apply to our daily life:

ਬਹੁ ਭੇਖ ਕੀਆ ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਆ ॥(SGGS:467)

“The more he wears religious robes, the more pain he causes his body.”

ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਇਆ ਸਾਦੁ ਗਵਾਇਆ ॥ (SGGS:467)

“One who does not eat the corn, loses the relish of life.”

ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ॥ਅੰਧੁ ਨ ਜਾਣੈ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥

(SGGS:467)

“One who lives in the wilderness, in cemeteries and cremation grounds - that blind man does not know the Lord; he regrets and repents in the end.”

ਅਲੁ ਮਲੁ ਖਾਈ ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ ॥ ਮੂਰਖਿ ਅੰਧੈ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥

“The blind fool who eats filth and throws ashes on his head loses his honor.”

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਆ ਟਿਕਾ ਕਿਆ ਤਗੁ ॥(SGGS:467)

“O Nanak, without the True Name, of what use is the frontal mark of the Hindus, or their sacred thread?”

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ ॥(SGGS:469)

“In the world hereafter, caste and power mean nothing; hereafter, the mortal has to deal with new beings.”

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥ (SGGS:473)

“O Nanak, by speaking insipid words, the body and

mind become dry (evil.)

ਜਾ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ ਐਤੁ ਜਗਿ ਤਾ ਕਾਇਤੁ ਗਾਰਬਿ ਹੰਢੀਐ ॥
(SGGS:473)

“Since one is not destined to remain in this world anyway, why should one ruin oneself in pride?”

ਮੂਰਖੈ ਨਾਲਿ ਨ ਲੁਝੀਐ ॥ (SGGS:473)

“Don't argue with fools.”

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥ (SGGS:468)

“One knows the Truth only when the Truth is in his heart.”

ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੂ ਤੋਲੀਐ ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ ॥ (SGGS:470)

“When something is placed on the balancing scale and weighed, the side which descends is heavier.”

ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥(SGGS:470)
“But what can be achieved by bowing the head, when the heart is impure?”

ਗਉ ਬਿਰਾਹਮਣ ਕਉ ਕਰੁ ਲਾਵਹੁ ਗੋਬਰਿ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ
॥(SGGS:471)

They tax the cows and the Brahmins, but the cow-dung they apply to their kitchen will not save them.

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜੇ ਨਾਵਹਿ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ ਮੈਲੁ ॥ (SGGS:473)

Even though they may bathe at the sixty-eight sacred shrines of pilgrimage, still, their filth does not depart.

Language and Style:

Language of this Var is simple and can be understood by the reader or listener easily. Metaphors and similes from our daily life have been used to beautify the language. These metaphors express a big idea in a few words and make the language of the ode attractive. In the next quote the world has been described as a small room of the Lord:

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥ (SGGS:463)
“This world is the room of the True Lord; within it is the dwelling of the True Lord.”

Guru Nanak has beautifully and briefly described the required qualities of cotton thread (ਜਨੇਊ) in this quote: ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

In the following quot, Guru Nanak has applied dramatic way to make fun of the so called religious leaders and makes us laugh:

ਵਾਇਨਿ ਚੇਲੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰ ॥ਪੈਰ ਹਲਾਇਨਿ ਫੇਰਨਿ ਸਿਰ ॥
ਉਡਿ ਉਡਿ ਰਾਵਾ ਝਾਟੈ ਪਾਇ ॥ਵੇਖੈ ਲੋਕੁ ਹਸੈ ਘਰਿ ਜਾਇ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:465)

“The disciples play the music, and the gurus dance. They move their feet and roll their heads. The dust flies and falls upon their hair. Beholding them, the people laugh, and then go home.”Sincerity is another merit of this style. No scene has been exaggerated.”

Many universal truths have been mentioned in very simple words. Some examples are given below:

ਜੇਹਾ ਘਾਲੇ ਘਾਲਣਾ ਤੇਵੇਹੋ ਨਾਉ ਪਚਾਰੀਐ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:469)

“As are the deeds done, so is the reputation one acquires.”

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:470)

“One obtains the rewards of ones good and bad deeds”.

ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:474)

“But if he eliminates his self-conceit and then performs service, he shall be honored.”

The language is so simple and lovely that many **sentences have become proverbs** as given below:

ਸਭਨੀ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:469)

“Everyone makes the attempt, but that alone happens which the Creator Lord does.”

ਦੁਖੁ ਦਾਰੁ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:469)

“Suffering is the medicine, and pleasure the disease, because where there is (spiritual) pleasure, there is no (suffering).”

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥

(Guru Nanak Dev.SGGS:470)

“Humility is sweet, O Nanak; it is the essence of virtue and goodness.”

ਜਰੁ ਆਈ ਜੋਬਨਿ ਹਾਰਿਆ ॥ (Guru Nanak Dev.SGGS:472)
 “But old age comes, and youth is lost”.

ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ ॥
 (Guru Nanak Dev.SGGS:474)

“Whoever is born, shall die; all shall have their turn”

ਆਪਣ ਹਥੀ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰੀਐ ॥
 (Guru Nanak Dev.SGGS:474)

“With our own hands, let us resolve our own affairs.”

Conclusion:

We can safely claim that *Aasa De Vaar* is the best of all the odes in SGGS. It contains limitless knowledge and describes a very high standard of humanity. In fact, it is a complete code of conduct both for spiritual and worldly affairs. It also mentions social evils like hypocrisy, ego, superstitions and caste system and shows the way to get rid of them. It has raised a powerful voice to uplift women. It has been composed in the language of the people and describes the philosophy of life beautifully, so it is liked by the listeners and readers. I wish people should contemplate over its meanings and apply them to their lives.

SIKHS IN HONGKONG

Editor: Gulbir Singh Batra

Published by: Sri Guru Gobind Singh Educational Trust,
 Hongkong & Khalsa Diwan, 371, Queen's Road East, Hongkong

Reviewed by: Dr. Hardev Singh Virk, # 360, Sector 71, Mohali – 160071

Pages: 210 (Deluxe edition on Art paper); Price: not mentioned

Sikhs in Hongkong is a fully illustrated history of the Sikhs who migrated to this British Island colony after the fall of Khalsa Raj in Punjab. According to Hongkong records, in 1844, Captain J. Bruce formed an Indian Night Guard with 20 men, 2 sergeants and one Havildar from Indian troops stationed in Hongkong. A Sikh contingent of 148 Sikhs arrived in Hongkong in 1867. There were 226 Sikhs in Hongkong in 1897, 477 after World War I and 774 Sikhs during World War II out of a total Indian force of 2220. Most of the Sikhs stayed back in Hongkong and served in Police as constables or Prison Guards. The photographs of Sikh soldiers given on pages 25-26 show turbaned and bearded Gursikhs serving in Hongkong. They earned a good reputation due to their physical appearance and

bravery. One Sikh prison guard was able to control 103 Chinese prisoners effectively. Most of the Sikh soldiers were 6 footers and created panic in the minds of hooligans operating in Hongkong.

The book has been divided into 6 sections. Section I is a very short introduction to Sikh Religion. Section II has messages from eminent personalities of Hongkong. Section III contains most useful information about Sikhs in Hongkong. It serves the purpose for which this book has been written. Starting with the history of migration of Sikhs to Hongkong, this section covers the rise of Sikhs in the social, cultural and business life of Hongkong.

Those who attained high profiles in Hongkong find a special mention, for example, Harnam Singh Grewal rose to the position of Secretary for Civil Service in 1987, Gurbachan Singh Chadda served in the Inland Revenue Service of Hongkong, Harinder Pal Singh Banga is the Vice-chairman of Noble Group of Industries, and Inderbathal Singh Thakral is MD of Thakral Group of Companies with business interests in 40 countries including Hongkong, Singapore and mainland China.

The Thakral brothers, Mr Kartar Singh and Inderbathal Singh, are both Amritdhari Sikhs, associated with many charitable and religious organizations engaged in uplifting the standard of Sikhs in India and abroad. They have contributed liberally for the construction project ‘Nishan-e-Sikhi’ of Baba Sewa Singh Khadoorwale and for setting up of ‘Sahib Sri Guru Gobind Singh Ji Educational Trust’ in 1999 for ameliorating the condition of Sikh youth in Hongkong. The Trust operates from the precincts of Khalsa Diwan Gurdwara. Thakrals have set up a Sikh place of worship in their Shanghai home on mainland China.

Sikh professionals find a lot of space in this section. Photographs of 3 dozen professionals are given with their brief profiles. It is most interesting to note that migrant Sikhs educated their wards in ‘Ellis Kadoorie School for Indians’ started in 1891 in Hongkong. The product of this school occupies a respectable place in Hongkong civil society. Sikh community participates in Hongkong community's overall welfare by organizing blood camps, free kitchens (*langars*) for the needy, interfaith meetings and environment protection. Khalsa Diwan caters to the needs of new

immigrants by providing them training in computers, accountancy and Chinese language. Teaching of Punjabi and *gurbani kirtan* is also arranged for the Sikh youth. Prominent members of the Sikh community are profiled in this section. They serve as role models for the Sikh youth in Hongkong.

This section also includes photographs of some prominent Sikh families. One of the oldest Sikh families in Hongkong is that of Surjit Singh Gill who belonged to Jagdev Kalan in Punjab. The photographs of old residents who died in Hongkong are also published to remind the new generations about their sacrifices.

Section IV is devoted to Gurdwara Sahib (Khalsa Diwan Sikh Temple) and its history in Hongkong. The first Gurdwara was created in 1901 at 371 Queen's Road East in a small structure. The evolution of Gurdwara is related to the evolution of Sikh community in Hongkong. Sikh Gurdwaras abroad reflect the prosperity of the diaspora Sikhs. In Hongkong, Gurdwara was set up under Khalsa Diwan and it is still known by its old name in official records. It was destroyed during World War II due to heavy bombardment by the Japanese. After the War, it was reconstructed at the present site.

The present structure has been built up during 2003-2008. It has all the modern facilities with separate congregation and *langer* halls, a floor kept reserved for teaching Punjabi, Chinese and Computer with LCD facilities. The funds for Gurdwara construction were raised from all the Indian families living in Hongkong, including a large donation made by the Sindhi community. Khalsa Diwan Gurdwara has Kindergarten and Library facility on the ground floor. There are rooms for the senior citizens and medical camps are organized by the Gurdwara Management Committee. It represents unity in diversity of India.

A list of donors has been appended at the end of this section. A list of past Presidents and Secretaries has also been given. On special occasions such as Vaisakhi, sports are organized by the Gurdwara Committee. A brief introduction to Koma Gata Maru episode is included as the Sikh temple in Hongkong was the starting point of this long journey to Vancouver.

Section V includes the brief history of Hongkong and its places of tourist attraction. Till 1773, Hongkong was known as a fishing village only and the Chinese Emperor Kangxi allowed entry to the British for the purpose of limited trade. British traders misused this facility to earn huge profits and it became the Opium capital for mainland China.

In 1839, the British occupied Hongkong after the Opium war, under the Treaty of Nanjing. In 1898, Britain forced China to lease the New Territories, which included 233 outlying islands, for 99 years. This lease expired on 30th June 1997 and Hongkong was merged as an administrative unit of mainland China.

The last section VI is written by Dr Inderjit Singh Gogoani of Sikh History Research Cell of Khalsa College, Amritsar. It is the Punjabi version of the English text of Hongkong's history and Khalsa Diwan, based on news items published in Khalsa Akhbar, Lahore. It elaborates the activities of the Gurdwara and highlights the contribution of Sikhs to the economy of Hongkong and China.

I congratulate Gulbir Singh Batra and his team members, Sharanjit Singh and Inderjit Singh Gogoani for bringing out this illustrated history of Sikhs in Hongkong on the high quality art paper for posterity.

MY LIFE IN A TURBAN

**People called me "towelhead" and "Osama,"
but years of hate led to something I didn't expect:**

A career in cartoons

By Vishavjit Singh

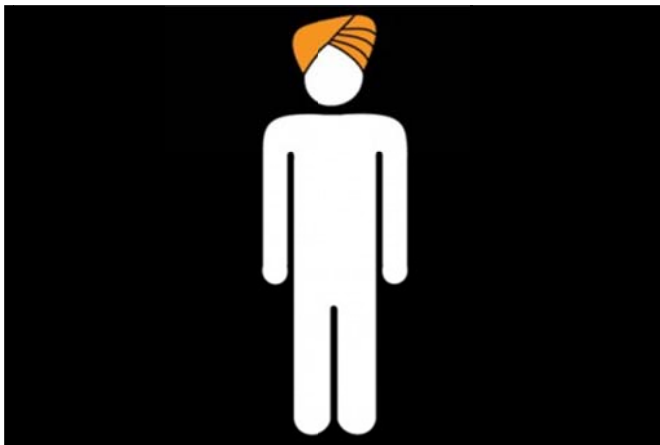
Hate appeared early in my life before I even knew it had a name. It poured in from the television screen, from strangers on the street who made jokes or compared me to cartoon characters, based on nothing but my turban, the sign of my Sikh faith. It wasn't enough to rankle the normal rhythm of life, but it was a recognizable pattern. It rose into my conscience slowly, like a capillary action.

By the time I had put a name to this, I had already succumbed under its weight. It began in New Delhi, India, where I moved from Washington, D.C., with my family in early adolescence. I grew up watching

Bollywood movies, where Sikhs like me were always punch lines of the jokes. In 1984, Indian Prime Minister Indira Gandhi was shot dead by two Sikh bodyguards, and for the next few days the country erupted in mayhem. Sikhs were hunted down and burned alive. Anyone with a turban and beard was suspect. There were prying eyes on our apartment balcony and a mob seeking revenge on our blood. We survived the carnage, but up to 10,000 people were reduced to ashes. Going out into the streets for the first time after that was the strangest of feelings. The eyes staring at me said, “We let you live, so be thankful.”

But shockingly, my people moved on. We Sikhs are a resourceful lot. Within weeks, schools and shops and spiritual centers owned by Sikhs were back in business. No commemorations would take place in the coming months or years. The newspapers called it a riot and the name has stuck. I left India and headed back to the United States for school, a place that I hoped might be more tolerant.

After high school, I tried to get a retail job in Los Angeles, but it was a long losing battle. From 7-11, Taco Bell, McDonald’s to all local and national chains the answer was always, “Thank you for your application. We will call you back.” Out on the streets young and old would pass me by and burst into laughter. Clown and genie were the most common insults. Nine gestational months passed by without

work.

When I arrived at Ohio State University, I became just one more in a sea of students. My bright blue turban still made me the center of attention, but I was more like an exotic specimen. It was a relief. But then the

first Iraq war began. Now that our armed forces were engaged in battle with a Middle Eastern foe, my turban became a visual cue of global strife. Disregard the fact that Sikhs are from Punjab, an area uninvolved in the global conflict. Turbans reminded Americans of Iran, which had been the perpetrator of a hostage crisis led by a turbaned cleric named Khomeini. Disregard the fact that Iran and Iraq were arch-enemies. Or that one was Arab, another Persian. It was all semantics for most Americans. The turban not worn by any of the Iraqi forces was to be battled on the streets of America. I got my call to arms shortly, when a few fellow Americans beckoned me, “Go back home.”

I did leave the barren landscape of the Midwest for the sunny beaches of Santa Barbara. I resumed studies at the University of California campus sitting atop the cliffs facing the Pacific Ocean. The war was over and the wonderfully more diverse student body accepted me with open arms. But in one of the many ironies of life, now that I was in a place that did not resist my presence, I began to feel the dis-ease of my own existence. I did not want to stand out anymore. Years of ridicule, taunts and hatred had taken their toll.

The long unshorn hair I had not cut for the first 20 years of my life – the hair that was an article of the Sikh faith — lost its roots. The turban turned into an artifact devoid of meaning. It came off in my dormitory room and the barber push-broomed away the long wavy strands from the floor into the trash bin. For the next decade people no longer stared at me. I was lost in the safety of the crowds, an ethnic minority but not a “dangerous” one. In those years, I moved away from my religion and tried to find my professional passion. I focused on epidemiology and biostatistics at the University of California, Berkeley, and dabbled in Taoism and Buddhism.

But the Sikh faith continued to call to me. Living with my brother as a graduate student I was forced to listen to 24 hours of hymns from the Sikh scriptures playing on the stereo. I wanted to rebel against this unrelenting marathon, but I could not resist its force. By the time I concluded my master’s program, I had fallen in love. Not with a woman but with kirtan, poetic verses sung in adoration of the divine.

Work took me to the East Coast not far from New York City, where I embraced my Sikh faith for the first time. No more visits to the barber. The hair grew

by the months, and by August 2001, I had my waist-length hair back. I tied it in a bun on top of my head, which served as an anchor for the 5-foot-long blue turban. I was a little rusty at first, but it was just like riding a bike.

And then, Sept. 11 happened. The biggest attack on American soil since Pearl Harbor would change life forever. I worked from home for the next two weeks. A self-imposed exile from the war on head coverings that commenced within hours of the attack.

A real-life video game of targeting men with turbans and beards spread across the nation. Like every other Sikh man, my goal was to live my life without falling victim to ignorance. But that was a near impossible task. As flags went up on homes, cars and businesses in patriotic fervor, so did fingers raised in a new and hostile greeting toward me. Never before had so many strangers been compelled to call me names: Osama, Taliban, Raghead, Towelhead.

The rage in the faces of my fellow Americans at the mere sight of me was palpable. Their bloodshot, tear-streaked eyes communicated pain. I shared the source of their pain but also became the unwitting recipient of their anger.

Hate was once again a companion of mine. I had to learn to live with it again. The first victim of a hate crime after the attacks was a Sikh in Arizona, and I was struck by an animated cartoon that appeared online with the title "Find the Terrorist." The sequence featured a Sikh man, an Italian, a Muslim, a Latino and a white man. You had to click on the rotating images to shoot and kill.

I saw in the artist a willingness to fight against this wave of hate. Mark Fiore, the 2010 Pulitzer Prize-winner for editorial cartoons, captured the truth as it was playing out on the streets of America. He exhibited a rare courage in publicly labeling the crimes being committed against Muslims and anyone else perceived as a "Muslim": These were acts of terrorism.

He captured the predicament of turbaned and bearded Americans like me. He penned the turbaned Sikh flawlessly into an animated illustration. That emotional moment provided a creative spark for me to start envisioning Sikhs in the world of editorial cartoons. I finally discovered the best way to respond to a lifetime

of being a target of hate, living with it and even accepting it as part of life.

I raised my right index finger. I moved it across the tiny computer touch pad and began to capture the world of Sikhs here at home and around the globe. These were not pedantic introductions to our faith but vivid, complicated portraits often inspired by the wrongs I had witnessed throughout my life: The people who got away with killing Sikhs in India, the way Bollywood feeds on debasing Sikhs at the butt of their jokes, right-wing fascists in India and America who spread their own distorted flavors of violence. But I also dissected our own religion and its contradictions. How our fundamental ethos is equality but many of the Gurudwaras where we worship are based on petty differences.

How women's emancipation by the founders of the faith has been reduced to a mere slogan. How Sikhs are blessed with some of the worst leadership on the planet. The list of our shortcomings goes on and on. But our successes also abound. Sikhs have survived multiple holocausts, and served alongside allies in WWI and II. With over a hundred-year history in America, Sikhs have tilled farming lands, founded companies, driven cabs, healed patients, served meals, created technologies.

It has been 11 years since the 9/11 attacks. All eyes are still on Sikh men in turbans and beards. Hate crimes are on the rise. Sikh Americans have been punched and shot at across the nation. The tragedy at the Sikh Temple that happened last summer in Wisconsin is not a surprise to me. Sikhs will continue to be a lightning rod for American fears and anxieties. Our turbans cannot be missed.

But I can say without hesitation I feel more freedom to practice my faith in America today. While we struggle to learn from our past and build on a better future, editorial cartoonists will have their hands busy, and I continue to learn from roads built by masters like Jules Feiffer, Ed Sorel, Paul Conrad, Ann Telnaes, Mark Fiore and a legion of editorial cartoonists. These are a continuum of men and women who have used their keen acumen to dissect the cracks in our social, political, economic, religious universe.

Following in their giant footsteps, I take for granted

the freedom of speech protected by the First Amendment of our Constitution. Threats have come my way, but I know there are not too many places on this planet I can sketch to my heart's desire without fear of persecution, where a man like me might get the opportunity to project my ideas into the collective consciousness through a magical dance of lines and curves.

(Contributed by Bibek Singh [bibek_singh2000@yahoo.com])

[Traditions (Maryada), right or wrong, take long time to become one and are very difficult to change. As late Mr Gurcharan Singh Tohra, President of SGPC for 27 years said in response to a question about ban on women to perform service at Darbar Sahib, contrary to Sikh concept of equality between men and women, that it has become Maryada. This comes from a man who is supposed to spread the teachings of someone who broke a whole lot of centuries old Maryada, some like 'Janeu', even when he was just a child. Kes, one of the kakkars for a Sant Sipahi, an all volunteer body of able bodied men, has also become a Maryada to the detriment of spread of the priceless universal message of Guru Nanak. ED]

LETTER TO THE EDITOR

Dear Sardar Hardev Singh Ji, Sat Siri Akal.

Down below is a letter to the editor of **Sikh Review Kolkata**. This is in response to an article published in the esteemed Journal January 2013 issue. You can download the article from the journal website. You may wish to publish my letter in your Journal "Sikh Bulletin". With very warm regards and best wishes. Sincerely yours, **Col Avtar Singh (retd) Toronto**.

The Editor
The Sikh Review
Dear Sir,

This is in reference to an article published in the January 2013 issue titled "*Guru Manyo Granth – Dasam Patshah's Gift to Mankind*" by Dr. Prithipal Singh. It seems that the author is mixing sugar coated Brahminic (Bipar) Mythology in the Nirmal Sikh theology and history.

First I would like to emphasize three points that must be kept in mind:

1. Gurbani needs to be interpreted only through Gurbani. For example, any reference to GOD almighty anywhere in SGGS, has to be interpreted in the light of Mool Mantar as **being Nirankar and Ajooni**. Any other interpretation will be inconsistent with Sikh doctrine.
2. Incidents in Gurus' lives (history) have to be seen as told by them in their sayings, i.e. gurbani, because the Guru' lived what they said. Incidents recorded by others much later in time have a tinge of culture of the times and background beliefs of the recorder.
3. **The Gurus did not perform any miracles nor did they believe in performing them.** However, recorders of history have often attributed to them many miracles. These are inconsistent with Sikh teaching and are likely products of the culture, the times and the personal bent of the writer. People all over the world often can not conceive of a prophet or a seer who does not approve of or perform miracles. For instance, both in Islam and Christianity, miracles are a prerequisite to sainthood. Hindu mythology is of course full of miracles.

Now coming to the article by Dr. Prithipal Singh itself:

Firstly: The oft-repeated contention that Guru Nanak's arrival has been foretold in some Vedas and Puranas needs to be rethought. I have no knowledge of the Vedas. The chronology and authorship of the Vedas are open to question. Don't they also appear to be open to continuing change, revision and reinterpretation? More importantly, for a Sikh it is all irrelevant, because a **Sikh does not believe in "Bhawish Bani" or forecasting, and does not have any faith in astrologers and their kind.** What happens is, as God wills it.

I also wonder, of course, why the Vedas failed to forecast the births of Lord Buddha, Jesus Christ and Hazarat Muhammad. Or is it that to the author(s) of the Vedas, these inspired men were not prophets enough.

Secondly: The article asserts that “The lord Himself exercised His power and entered the world. The Formless Lord took human form.” This runs contrary to the Mool Mantar as enunciated by Guru Nanak; hence, it cannot be accepted. The All Pervasive and Omni present Waheguru is ever *Ajooni* and does not take human birth.

Thirdly: The author repeats what is at best an oft repeated folk tale that the third guru Amar Dass chose Bhai Jetha as his successor at the plea of Bibi Bhani, his daughter. Does it not smack of nepotism? Was the decision of Guru Amar Dass not made on basis of merit? Now that would be shocking and unacceptable idea, and rightly so.

Fourthly: The *Bachiter Natak*, now named Dasam Granth has a controversial history. It is a collection, said to be done by Bhai Mani Singh, after the demise of Guru Gobind Singh Ji. Some parts of it appear to be compositions of the Guru, but much of it is likely not the Guru’s writing – it is certainly not reflective of any of the Guru’s philosophy – from Guru Nanak to Guru Gobind Singh. Hence, every word of *Bachiter Natak* must be tested at the touch stone of Sri Guru Granth Sahib.

Fifthly: I am not very sure if Guru Teg Bahadur ji attained martyrdom at Delhi to protect Hindu Religion. **He stood for Freedom of worship as per one’s faith. “Nir Bho Hoi Bhaju Gopal”. Hindus happened to be the oppressed one at the time and needed support.**

Sixthly: I fully and wholeheartedly subscribe to the last para of the article, that “let us all therefore reaffirm ...”

The above has been written in the spirit of fostering discussion... in the words of Guru Nanak “**Kichh Suniyae, Kichhch Kehyae**”.

With regards and best wishes,

Sincerely

Col Avtar Singh (retd)
Toronto.

HARVARD UNIVERSITY TO HOST LANGAR

Call it daal-roti for the soul.

From Hindustan Times, September 17, 2012

Harvard University will host a first-ever langar (community kitchen) on Monday, organised by India-born chef **Vikas Khanna**, in the wake of the recent Wisconsin gurdwara shooting.

Professors and students will sit Indian style on a mat and be served *maah ki daal, gobi mattar, roti, kheer* and *halwa* by the 41-year-old Michelin-starred chef - an Amritsar boy who now runs the upscale Manhattan restaurant Junoon. "I want to show the generosity of Sikhism and its great tradition of langars. It's an amazing story of mankind and sharing. I hope this event will spread awareness," says Khanna, who follows the faith.

He says he's been feeling low since the August 5 hate crime that left six dead. "We haven't reached out to enough people to tell the story of universal brotherhood through Sikhism. We have to remind people of our heritage, and that is what I am trying to achieve."

At the university, the chef will also screen his film named after Guru Nanak's message of *Saacha Sauda* (true business), from where the concept of langar comes.

"We are proud to support this message of compassion at Harvard University. It's great to be introduced to the great Indian traditions of food, religion and culture. It strengthens inter-faith understanding," said Ali Asani,

professor of Indo-Muslim and Islamic Religion and Cultures.

[Submitted by Surinder Brar.ED.]

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰੁ ਮੋਹਿ....

ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ “ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ (ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ)” ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ (੨੩੩, ੧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੨੩੩ ਤੱਕ) ਲੜੀਵਾਰ ਪੈਰੇ ਹਨ। ਪੈਰਾ ੨੩੧ ਇੰਜ ਹੈ:

ਸਵੈਯਾ

ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰੁ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੇ ।

ਨ ਡਰੇ ਅਰਿ ਸੇ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੇ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਅਪੁਨੀ ਜੀਤ ਕਰੇ ।

ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੋ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੇ ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉ ਗੁਨ ਤਉ ਉਚਰੇ ।

ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ

ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤੁਝ ਜੂਝ ਮਰੇ । ੨੩੧ ।

ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੱਗੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ

ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ :

ਹੇ ਸ਼ਿਵਾ! ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਦੇ ਕਿ (ਮੈਂ) ਸੁਭ ਕੰਮਾਂ (ਨੂੰ ਕਰਨੋ) ਨ ਟਲਾਂ । ਜਦੋਂ ਵੈਰੀ ਨਾਲ (ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ) ਲੜਾਂ ਤਾਂ (ਜ਼ਰਾ) ਨ ਡਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸਚੈ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ । ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ (ਸਦਾ) ਇਹ ਲਾਲਚ (ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਕਿ ਮੈਂ) ਤੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦਾ ਰਹਾਂ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਮਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਤਿ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰ ਜਾਵਾਂ । ੨੩੧ ।

English Translation by Author S. Pritpal Singh Bindra (Canada), vide his Website: www.bindra.net/Shiva; is reproduced below:

“Oh, Shiva, shower this blessing upon me, that I may not hesitate partaking in noble deeds. With no fear, and with fortitude I may enter the fight and seek the victory. And then I enlighten my mind and be enticed to extol you. As the life-end seems nearer, I may jump in the struggle and sacrifice.”

S. Bindra has further expressed his views as follows:

(231) “OO, Shiva, shower the blessing upon me...”

Now we must consider the position of Shiva logically through these instances. He has been created through

the might of a Primal Being who is the source of Shiva's power. Shiva is not omnipresent but resides in a particular place called Kailasha Puri. Shiva's companions, like the vultures, feel pleasure on seeing the dead bodies for flesh. It was Shiva who cut off the head of the Ganesha, another deity. In the stanza 166, two entities are distinctly mentioned, Brahma, the Creator and Shiva, whose contemplation was shuddered. Nowhere, Shiva is depicted as God.”

From the foregoing, it is quite evident that the Shiva, in the above hymn, does not represent God, Almighty. It is just a Hindu god or deity.”

[His Article: **Shiva, Akalpurkh Or A Deity?** was also published in The Sikh Bulletin, July 2001 at pages 27-28, CA, USA]

For a moment, even if it is considered that Guru Gobind Singh Sahib had uttered these lines for seeking boon from Shiva, question arises whether it proved to be ‘true’? Because Guru Sahib had breathed his last on 7 October 1708 when no battle had taken place at Nanded (Hazur Sahib) during September and October 1708.

ਆਖੀਰਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ ਪੜਣ ‘ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਸੀ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ!

ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਵਿਤਨ ਮੈ ਬਰਨਿਓ ਸਭ ਹੀ ਰਸ ਰੁਦ੍ਰਮਈ ਹੈ ।

ਏਕ ਤੇ ਏਕ ਰਸਾਲ ਭਇਓ ਨਖ ਤੇ ਸਿਖ ਲਉ ਉਪਮਾ ਸੁ ਨਈ ਹੈ ।

ਕਉਤਕ ਹੋਤੁ ਕਰੀ ਕਵਿ ਨੋ ਸਤਿਸਯ ਕੀ ਕਥਾ ਇਹ ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ ।

ਜਾਹਿ ਨਮਿਤ ਪੜੈ ਸੁਨਿ ਹੈ ਨਰ ਸੇ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ਦਈ ਹੈ ।

੨੩੨ ।

ਡਾ: ਜੱਗੀ ਵਲੋਂ ਵਿਆਖਿਆ:

ਚੰਡੀ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਇਹ) ਸਾਰੀ (ਕਵਿਤਾ) ਰੌਦਰ-ਰਸ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ (ਉਕਤੀ) ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤਕ (ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ) ਹਰ ਉਪਮਾ ਨਵੀਂ ਹੈ । ਕਵੀ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਲਾਸ (ਕਉਤਕ) ਲਈ ਇਕ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ‘ਸਤਸਈ’ ਦੀ ਇਹ ਪੂਰੀ ਕਥਾ ਵਰਣਿਤ ਹੈ । ਜਿਸ (ਮਨੋਰਥ) ਲਈ (ਕੋਈ) ਪੁਰਸ਼ (ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ) ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਸੁਣੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਸ਼ ਹੀ (ਦੇਵੀ) ਉਹੀ (ਵਰ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ੨੩੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਤਿ ਸਇਆ ਕੇ ਕਰਿਓ ਜਾ ਸਮ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ।

ਜਿਹ ਨਮਿਤ ਕਵਿ ਨੇ ਕਰਿਓ ਸੁ ਦੇਹ ਚੰਡਿਕਾ ਸੋਇ । ੨੩੩ ।

ਡਾ: ਜੱਗੀ ਵਲੋਂ ਵਿਆਖਿਆ:

(ਮੈਂ) 'ਸਤਸਈ' (ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸਤੀ) ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਰ ਕੋਈ (ਗ੍ਰੰਥ) ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਚੰਡਿਕਾ! ਜਿਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਕਵੀ ਨੇ (ਇਹ ਕਥਾ) ਕਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਉਹੀ (ਮਨੋਰਥ) ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ੨੩੩।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ਦਾ 'ਦੇਵ ਸੁਰੇਸ ਸਹਿਤ ਜੈਕਾਰ ਕਰਾ' ਅੱਠਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇ; ਸਭ ਸੁਭ ਹੈ। ੧੮।

ਕਿਸੇ ਭੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ 'ਸ਼ਿਵਾ' ਤੋਂ ਬਰ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ! ਪਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: "ਸੱਭ ਸਿੱਖਨ ਕਉ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗਰੰਥ: ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ੧੯ ਜਪੁ ਤੋਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੱਕ" (ਪੰਨੇ ੧ ਤੋਂ ੧੪੨੯)।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਡਨੀ, ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ): ੧੩ ਜਨਵਰੀ ੨੦੧੩

ਧਰਮ ਹੈ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਦਾ ਉੱਦਮ।

ਸਚਿਆਰਾ ਕੌਣ ਹੈ:-

ਉਚੇ ਅਚਾਰ ਵਾਲਾ, ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ। ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਸਚਿਆਰੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। "ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ"

ਸਚਿਆਰੇ ਭਾਵ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣਾ ਅਤੇ ਨਿਭਾਉਣਾ ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ।

ਕਰਤੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ-ਸੇਵਾ ਸੱਚ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ।

ਇਸ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਮਿਹਨਤ, ਸਿੱਦਕ, ਸਾਦਗੀ, ਸੱਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ।

“ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ, ਮਲਿ ਨਾਉ ॥”

“ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ, ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ, ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥”

ਸਚਿਆਰੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਕਠਨ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸੱਕਿਤ ਘਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, ਧਰਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ, ਪੜੇ-ਅਨਪੜ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੋ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਅੜਿਕਾ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਹੁਸਮਤੀ ਕਲਚਰ, ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ।

“ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥ ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ 1 ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੋ ਸੋ ਭਲ ਮਾਨਿਓ ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਸਾਧੂ ਤੇ ਪਾਈ ॥ 2 ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸਾਈ ॥ 3 ॥”

ਸਚਿਆਰੇ ਬਣਨ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਰੋੜਾ ਹੈ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਇਕਠੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਡੁਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਕਮਾਉਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਜਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣਾ ਮਿਹਨਤ, ਸੱਚ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤਣਾ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਸੇਵਾ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਸ ਜੀਵਨਜਾਚ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਅਚਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਕਿਸੇ ਬਾਬੇ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ, ਮੰਦਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਲਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਗਿਆਨ

ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦਸੀ ਸਚਾਈ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿਭਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਜੀ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਚ, ਪਿਆਰ, ਅਚਾਰ, ਸਾਦਗੀ, ਮਿਠੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਹਰ ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ : “ਆਖਾਂ ਜੀਵਾਂ, ਵਿਸਰੇ ਮਰ ਜਾਉਂ”

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਦਾਇਸ ਸਚ, ਪਿਆਰ, ਗਿਆਨ, ਸ਼ਕਤੀ (ਨੂਰ) ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੈ।

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ, ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ, ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ॥
ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਪਿਆਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਜਾਚ ਸਿਖਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੈ। ਗਲ ਉਸ ਨਾਲ ਪਹਿਚਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਮਨ, ਬੁਧਿ, ਸੋਚ ਨੂੰ ਘੱੜ ਕੇ ਉਚੀ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਜਾਗਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ
ਅਨੂਪੁ ॥ ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇ ਕੇ ਕਹੈ
ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥
ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥੩੬॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਗਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਸੱਚ, ਸੇਵਾ, ਪਿਆਰ, ਮਿਹਨਤ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਰਪੱਖ, ਆਜਾਦ ਆਦਿ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੱਬ, ਨੂਰ, ਜੋਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਹੈ।

“ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ
ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ”

ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਹਾਰੇ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਸੱਚ, ਸੇਵਾ, ਪਿਆਰ, ਧੀਰਜ, ਮਿਹਨਤ ਆਦਿ ਗੁਣਾ ਨਾਲ ਸੋਚ ਨੂੰ ਰੰਗਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ।

“ਪੀਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥
ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥1॥”

“ਰਤਨ ਲਾਲ ਜਾ ਕਾ ਕਛੂ ਨ ਮੋਲੁ ॥
ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਅਖੁਟ ਅਤੋਲ ॥2॥”

“ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ ॥
ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥3॥”

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲਿਖੀ ਮਿਥੀ ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਰਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਪਿਆਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਥਾਂ ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

“ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ ॥ ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ
॥ ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ ॥”

ਜੇ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਸਚੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਭਲਾਈ ਪਿਆਰ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ।

“ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੇ ਥਾਉ ॥”

ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਤਿ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਨ ਮਾਇਆ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਭਟਕਣਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਇਨਸਾਨ ਨੂਰ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਅਤੇ ਸਚੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਸਰੇ ਦੀ ਝਾਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਭੈੜੀ ਮਤਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਅਧੁਲੀ ਕਾਰ ॥ ਮਨਮੁਖਿ

ਭਰਮੈ ਮਝਿ ਗੁਬਾਰ ॥੧॥ ਮਨੁ ਅੰਧੁਲਾ ਅੰਧੁਲੀ ਮਤਿ ਲਾਗੈ ॥
ਗੁਰ ਕਰਣੀ ਬਿਨੁ ਭਰਮੁ ਨ ਭਾਗੈ ॥੧॥

ਪਲੀਤ ਮਤਿ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਨਾ ਮਨੁੱਖ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਪਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਸੁਭਾਵ ਕਾਰਨ ਪਸ਼ੂ ਸਮਾਨ ਜੀਵਨ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਅਣਗਿਣਤ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੈਦਾ ਅਤੇ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਮ ਲੋਗ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ, ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤਿ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ(ਵਿਕਾਰਾਂ) ਦੀ ਮੁਥਾਜਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਪਸੂ ਭਏ ਅਭਿਮਾਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੰਤ ਉਪਾਏ ॥

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਣੇ ਸਿਰਜਿ ਸਮਾਏ ॥

ਸਗਲੀ ਭੂਲੈ ਨਹੀ ਸਬਦੁ ਅਚਾਰੁ ॥

ਸੇ ਸਮਝੈ ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਮਿਹਰ, ਦੁੱਖ ਭੰਜਨ, ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ (-ਰੂਪ) ਦੇਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਅਮੁੱਕ ਭੰਡਾਰਾ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਇਹ ਭੰਡਾਰਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਭੰਡਾਰਾ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਗਿਆਨ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀ ਆਉਂਦਾ। ਇਤਨਾ ਬੇਅੰਤ ਭੰਡਾਰਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ ਜੀਵ ਦਾ ਬੇਈਮਾਨ ਮਨ ਖੁਆਰੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਦਕ-ਹੀਣਾ ਮਨ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲੋਭ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਜੀਵ ਵਾਸਤੇ ਹਨੇਰਾ ਅਤੇ ਕੈਦਖਾਨਾ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਮਾਏ ਪਾਪ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬੋਝੀ ਬਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਸਭ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਾਰਨ ਨਿੱਤ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਚਿੰਤਾ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਡੱਚ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੈ

ਐਸੀ ਸਕਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਸਕਰੁ ਪਾਵਕੁ ਤੇਰਾ

ਧਰਮੁ ਕਰੇ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥

ਧਰਤੀ ਦੇਗ ਮਿਲੈ ਇਕ ਵੇਰਾ

ਭਾਗੁ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰੀ ॥੨॥

ਨਾ ਸਾਬੁਰੁ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ

ਨਾਰਦੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥

ਲਬੁ ਅਧੇਰਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ

ਅਉਗਣ ਪੈਰਿ ਲੁਹਾਰੀ ॥੩॥

ਪੂੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਦਗਰ

ਪਾਪੁ ਕਰੇ ਕਟਵਾਰੀ ॥

ਭਾਵੈ ਚੰਗਾ ਭਾਵੈ ਮੰਦਾ

ਜੈਸੀ ਨਦਰਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ॥੪॥

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਅਜਾਦ, ਤੰਦਰੁਸਤ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਛਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਛੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਹੈ।

ਪਰ ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਪੜ ਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਾਂਗ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਚਿਆਰੇ ਬਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ ਸੂਝ ਸਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲਗੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਣ ਦੀ ਭੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਜਾਂ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੇ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮੰਨ ਕੇ

ਇਸ ਤੋਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਗੁਰੂ, ਭਗਤ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਜੀ ਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਧਾਰਣ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ ਉਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁਨੱਕਰ ਹਾਂ। ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਵਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ, ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਇਨਸਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗਿਆਨ (ਜੀਵਨਜਾਚ) ਦੇ ਸੋਮੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰਨ ਯਕੀਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਬੇਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਦੁਬਿਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਬਖਸ਼ਿਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਜੀ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥ ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥ 2 ॥

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਲਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਸਾਨੂੰ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਬਾਣੀ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਵਿਧੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ:- ਡਰ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਵਹਿਮਾ-ਭਰਮਾ, ਬੁਰੀ ਸੋਚ, ਨਿੰਦਾ, ਨਫਰਤ, ਹਾਉਮੈ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਬਾਰ 2 ਮਿਲੇ, ਹਰ ਵਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਝ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਸੋਚ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਨਮ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੁਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੂਝ, ਸ਼ਕਤੀ, ਹਿਮਤ ਮਿਲੇਗੀ।

ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਜਿਨਾ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਚ ਪਿਆਰ ਅਚਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕੇ ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਕੇ ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਪ ਸਭ ਦਾ ਦਾਸ,
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਲੇਖ

ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ

(ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂ ਅਕਲਿ ਲਤੀਫੁ ਕਾਲੇ ਲਿਖੁ ਨ ਲੇਖ ॥

ਆਪਨੜੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਮਹਿ ਸਿਰੁ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿ ਦੇਖੁ)

ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਿੱਖ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਤਿੰਨ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- (1) ਸਿੱਖ ਅਨੁਭਵ
- (2) ਸਥਾਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪੱਖ
- (3) 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸੱਚ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਗਿਣਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਓਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੱਚ-ਤੱਥ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਓਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਸਮਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਨਾਤੇ ਓਸ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਸੱਚ-ਤੱਥ ਝਲਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਓਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਸ ਦੀ ਕਲਮ ਕੇਵਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇ-ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦੀ ਹੈ; ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਸਰਕਾਰੀ ਸਫ਼ੈਦ ਪਰਚੇ ਦੇ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜੋ ਮਹਿਜ਼ ਝੂਠ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੂੜ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਪੱਖਧਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ-ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਜਰਨੈਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਏਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤੀ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਵੀ ਏਹੋ

ਕਹਾਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ ਜਿਸ ਫਰਜ਼ੀ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਹ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹੀ 'ਅੱਤਵਾਦ' ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਵਧਿਆ। ਕੁਝ ਇਮਾਨਦਾਰ ਲੋਕ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਵਧੀਕੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 1984 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਪਰ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਦਿਲੀ ਹਮਦਰਦੀ ਮਜ਼ਲੂਮ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਬਲਕਿ ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰ ਕੇ, ਔਰਤਾਂ, ਮਸੂਮਾਂ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ, ਰਾਗੀਆਂ (ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੱਲਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੌਜੀ ਟੈਂਕਾਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਲੱਭੂ ਵੰਡਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਕਾਰ ਤੀਵੀਆਂ, ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਪੂਰਦੀ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਏਸ ਤੱਥ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮੌਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਬੇਕਾਬੂ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਰੁਦ੍ਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਤਾਂਡਵ ਨੱਚਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਨ ਲੇਵਾ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਸੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ, ਔਰਤਾਂ, ਵਕੀਲਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰਾਖਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੁੱਣਿਆ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਖ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਓਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 6% ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਡਾ ਫਰੋਬ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਉੱਤੇ ਧਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਪੰਥ ਦੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਟਕਸਾਲ ਦੇ 14ਵੇਂ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਬਣਾਈ, ਨਾ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਅਪਣਾਇਆ, ਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ। 27 ਮਈ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਨਿਰਪੱਖ ਆਦਮੀ— ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਵੀ ਸਿੰਘ, ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ—ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ 'ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰੇ, ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਚੌਂਕ ਮਹਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। "ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸੰਤ ਨੇ ਏਹੋ ਬਿਆਨ ਓਸ ਨੂੰ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।"

ਇਹ ਤੱਥ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਟੀਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਲ ਮੜ੍ਹਨਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਜਿਆ ਚੱਕਰਵਿਯੂਹ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਖੇਡਣ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਝਵਾਨ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਇੱਕ ਕੌਮੀ ਆਗੂ ਦਾ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਘਟੀਆਂ ਤੁਹਮਤਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜ਼ਦ ਹੈ। ਕਿਉਂ?

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੇ ਏਸ ਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਮ ਆਖਣ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ, ਕਰਨਾਲ-ਪਾਣੀਪੱਤ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਾੜਨ ਵਾਲੇ, ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀ-ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬੇ-ਇੱਜ਼ਤੀ ਅਤੇ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸੀਸਗੰਜ ਉੱਤੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰ ਕੇ ਆਤਮਘਾਤ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਆਦਿ ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੁਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਬੇਹੱਦ ਬੇ-ਰਹਿਮ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਏਸ ਦਿਲ ਦੁਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ 1984 ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹਰ ਧਾਰਨਾ, ਜੋ ਇੰਦਰਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੜੀ ਸੀ, ਝੂਠੀ, ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਦਲੀਲ-ਰਹਿਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾ ਕੇ 2% ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਟੇਟ ਦੀ ਅਥਾਹ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੁਚਲ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਬਣ ਉਭਰਨ ਲਈ ਇੰਦਰਾ ਉਤਾਵਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਏਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਸਰੇ 1985 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੀ-ਮਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝੀ ਸੀ। ਏਸ ਮੌੜ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੀ-ਮਨ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਓਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟੀਆ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਤੋੜੇ ਗਏ। ਆਖ਼ਰ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਵਰਗੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਦੱਲਿਆਂ-ਦਲਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਪਾਕ ਗੰਢ-ਸੰਢ ਕਰ ਕੇ ਸਥਾਪਤ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਖ਼ਰੀਦੇ ਗਏ।

ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਗਸ਼ਤੀ ਦਸਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਖ਼ਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਣਾ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਫੌਜ, ਪੁਲਿਸ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ, ਤਿੰਨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਕਰਫਿਊ ਹਟਾ ਕੇ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਆਈ ਸੰਗਤ ਦਰਬਾਰ ਪ੍ਰਸਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ, ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਪੁੱਤ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਭੇਜਣਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਖੁਣੋਂ ਤੜਫਾ-ਤੜਫਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ, ਸੰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਆਦਿ ਸਭ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਖਸ਼ਸੀ ਵਿਆਪਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇ ਜਨਰਲ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਜੂਨ 84 ਤੋਂ 30 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘੜੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਪੱਤਰਕਾਰ/ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ੜਯੰਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ? ਕਿਉਂ ਉਹ ਇੰਦਰਾਜਾਲ ਅਤੇ ਚੱਕਰਵਿਯੂਹ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਬੇ-ਖ਼ਬਰ ਹੈ?

ਤਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਤਮਾ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਮਣਾਮੂਹੀ ਬੋਝ ਨਾ ਪਵੇ,

ਏਸ ਲਈ ਏਸ ਦੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਵਰਗੇ 'ਸਪੂਤ' ਅਜਿਹੇ ਬਹਾਨੇ ਘੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬਹਾਨਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ (ਜਿਸਦੀ ਕੁੱਲ ਨਫਰੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਏਸ ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਘੁਸੇੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਦਿੱਲੀ ਬੈਠੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ-ਬੋਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੈ ਸਕੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ (ਅਗਸਤ 13, 1978) ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਓਸੇ ਦਿਨ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਓਸੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੂੰ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਮਾਤ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 6 ਅਗਸਤ 1978 ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਲੇਖਕ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਨੌ-ਜਵਾਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪੁੰਡਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਢੇਰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀਓ' ਦੇ ਨੀਤੀ-ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਰਸਾਲਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨਿਰਲੇਪ ਕੌਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਏਸ ਦਾ ਦਫਤਰ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਸਫ਼ਾਈ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਏਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਤੁਲਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਲੀਗਾਂ ਉੱਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਆਨ ਦੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਵਰਗੇ ਸੱਚ ਤੋਂ ਕੋਰੇ, ਵਿਵੇਕਹੀਣ, ਤਰਕਹੀਣ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਓਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਬੇ-ਮੌਸਮੀ ਰਾਗ ਅਲਾਪੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਲਾਪੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀਂ ਕੁ ਹੀ ਸੋਝੀ ਹੈ? ਕੀ ਜਾਤ ਦੀ ਕੋਹੜ ਕਿਰਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੱਫੇ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨਾ ਓਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਬਹਾਨੇ ਲੱਭੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਏਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ? ਓਸਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ 'ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਰਹੇ।' ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਔਤਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਹਰ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਸੱਚ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ? ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਲਈ ਕਿਉਂ ਇਹ ਤੱਥ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਨਾ ਉਭਰਿਆ?

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ (Beyond The Lines, Roli Books, Delhi 2012) ਅਤੇ ਓਸ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸਮੈਨ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਦੋ ਲੇਖਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੇ ਏਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ/ਬਿਆਨਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਉੱਚੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰੱਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੋਸ ਜਾਗਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਓਸ ਨੇ ਰੋਸ ਨੂੰ ਮੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖ਼ਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੀ ਛਾਪ ਵਿੱਚ ਅਤਿਅੰਤ ਦਿਲ-ਦੁਖਾਉ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਜੁਲਾਈ 20, 2012) ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਏਸ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਉੱਤੇ ਉੱਤੇ ਬੇ-ਇਤਬਾਰੀ ਜਤਾਈ। ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਸਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਪਹਿਲੀ ਦੀ ਨਕਲ ਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਈਅਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹੋਏ 'ਅਪਮਾਨ' ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 6 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲਿਆ।

ਹਥਲਾ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਹਸਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੁਲਕਾ, ਜਸਟਿਸ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਲੇਖ/ਬਿਆਨ ਛਪਵਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੂੰ ਗਲਤ ਆਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਸ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਹੈ। 1947 ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣਾ ਏਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਉਲਟਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰੀਆਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਦਾਗੇ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਸੱਚ, ਨਿਆਂ, ਧਰਮ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਲਗਾਏ ਹਨ।

ਏਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਲੇਖਕ (Tragedy of Punjab-1984) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਲੰਮੇ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਉੱਪਰੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉੱਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਉਜਾਹਾਂ ਲਾਵੇ, ਏਸ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਮਹਾਮਾਨਵਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਵਿਗਾੜੇ ਅਤੇ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਵੇ ਤਾਂ ਆਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭੱਠ ਪਵੇ ਸੋਨਾ ਜਿਹੜਾ ਕੰਨ ਨੂੰ ਖਾਵੇ।

ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅੱਧੀ ਤੇਰੀ ਹਾਂ ਮੁਲ੍ਹਾਜ਼ੇਦਾਰਾ 'ਤੇ ਅੱਧੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੌਲਦਾਰ ਦੀ' ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਸੰਭਵ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੋਹਨਦਾਸ ਕਰਮਚੰਦ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜ਼ੁਲੂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਰੈਡ ਕਰੌਸ ਦੀ ਭਾਵੁਕਤਾ ਤੋਂ ਕੋਰੀ, ਨੀਰਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ, ਓਸੇ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਦਰੰਗ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਏਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਓਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਨਾਦਾਨੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਛੁਹਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਭੱਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ, ਸੋਨੀਆਂ ਗਾਂਧੀ, ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਨੇ 1984 ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ ਖੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ, ਵਿੰਗੋ-ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਓਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂਤਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮਸੌਦਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਨੁੱਖ ਥਾਪ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ

ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਖਤਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਾ ਲਗਾ ਸਕੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਮੁਆਮਲਾ ਬਣਾ ਸਕੇ ਹਨ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1984 ਤੱਕ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਮਾਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਤ ਸੀ (ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬਿਆਨ)। ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਬੇ-ਹੱਦ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਚੌਢਵਾਂ ਮੁਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੈਵੀ ਹੱਕ ਲਈ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਜੂਝ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਮ ਜੰਗ ਚਮਕੌਰ ਗੜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਰੌਸ਼ਨ ਦਿਸਹੱਦਾ ਅਤੇ ਖੁਦਦਾਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੂੰ 'ਸੰਤ' ਆਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਝੂਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਕਿਉਂ ਥਬਲਾਉਂਦੀ ਹੈ? ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਏਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨਮਤੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਬਲੈਕੀਆਂ, ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੋਤਰੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਨੰਗਾ ਸੌਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਆਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ? ਨਈਅਰ ਕਿਉਂ ਇੱਕ ਆਪਾ-ਵਾਰੂ, ਸਾਧੂ, ਨਿਸ਼ਪਾਪ, ਨਿਰਦੋਸ਼, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ?

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮ-ਵੇਚੂ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਦੱਸ ਕੇ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਆਪਣਾ ਬੌਧਿਕ ਨੰਗਪੁਣਾ ਵੀ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਸੁਖਾਡੀਆ, ਪੁਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਗਲ ਮਝਿਆ ਸੀ। ਜੱਟ-ਭਾਧਾ ਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰੈਸ ਰਾਹੀਂ ਖੜਾ ਕਰ ਕੇ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪੱਖਾਂ-ਭਾਰ ਹੋਈਆਂ ਰਹੀਆਂ; ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ-ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੇਧ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਖਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ; ਲੰਗੜਾ-ਲੁਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉੱਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦੱਸਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਭੰਡਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਖ਼ਾਸ ਧਰਤੀਦੋਸ਼ ਗਸ਼ਤੀ ਦਸਤੇ

ਬਣਾਏ, ਹਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਪਾਣੀ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਧੁਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਏਸੇ ਲਈ ਹਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਖਾਉਂਦਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਟੋਟਰੂਆਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜਹਾਦ ਕੀਤਾ, ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ-ਅਕਾਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਿੰਦ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੱਕ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਅੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ (ਜਿਸ ਦੀ ਉੱਕਾ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ)

ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ, ਟੈਂਕਾਂ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ, ਤੋਪਾਂ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਫੁਰਮਾਨ ਸੀ: 'ਬੇਸ਼ਕ ਤਖ਼ਤ ਸਮੇਤ ਅੱਧਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਢਹਿ ਜਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਮਰਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਆਖਣ ਵਾਸਤੇ ਅੜੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਵਕਤੀ ਅਕਾਲ-ਚਲਾਣੇ ਬਾਅਦ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਣੇ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਇਤਫ਼ਾਕ ਸੀ। ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਾਧੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਇਹਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਏਸ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਦੋਨੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸਨ—ਜੇ ਕੇਂਦ੍ਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੰਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ?

ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਗਿਆਨਤਾ-ਪੂਰਣ ਟਿੱਪਣੀ ਸੰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਈਅਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਕੁਲੀਨ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਿਲੀ ਚਾਹ ਹੈ ਕਿ ਏਕਲੱਵਯ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਗੀਣ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੱਜ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਪੱਕ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋ-ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਲੋੜ ਸੀ। ਏਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਿਨਹਾ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਵਿਧੀਵਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਲਾਇਸੰਸੀ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੁਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕੇ। ਨਈਅਰ

ਕੇਵਲ ਅਕਸ ਵਿਗਾੜਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅਟਪਟੇ ਸਰੋਕਾਰ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ।

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਅਤਿ ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਲਿਖ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਰਸਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਢੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਨਈਅਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਜੱਡ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ 17ਵੀਂ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ 1966 ਦੇ ਮਤੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬਟਾਲਾ (1968) ਦੇ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ 11 ਦਸੰਬਰ 1972 ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣੀ ਨੇ 16/17 ਅਕਤੂਬਰ 1973 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। 17 ਦਸੰਬਰ 1973 ਨੂੰ ਏਸ ਮਤੇ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈ ਕੇ ਨੀਤੀ ਘੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਏਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 6 ਵਕੀਲ, 6 ਸਾਬਕਾ ਮਨਿਸਟਰ, ਇੱਕ ਜਰਨੈਲ, ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ (ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ), ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਾ ਇੱਕ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ। ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨੀਤੀ ਨੂੰ 1978 ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸੁਧਾ ਝੂਠ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਕਿ ਕੇਵਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਮਤਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਗਲ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਹੋਰ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਏਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਕੇ, ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ। ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਫੇਰ ਵੀ

ਆਪਣੇ ਆਵਦੇ ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਨਈਅਰ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਤਿ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਹੈਂਕੜ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਸਬੰਧੀ ਅਤਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰਪੂਰ ਟਿੱਪਣੀ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਦਮੀ-ਔਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਚਰਮ-ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿਲ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਜਾਣ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਿੱਖੀ ਯੋਗ, ਸਾਂਖਿਆ, ਜੈਨ ਜਾਂ ਵੇਦਾਂਤੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਬਲਕਿ 'ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ' ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ, ਮਾਇਆ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟ ਜਾਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਦੱਸ ਸਦੀਆਂ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਿੱਖ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਕਣ-ਕਣ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਹੈ, ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖੀ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਰ ਧੱਕੇ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ, ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੂਝਦਾ ਹੋਇਆ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਤੱਕ ਵਾਰ ਦੇਵੇ। ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਏਸੇ ਉੱਤਮ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣਤਾ (ਮੁਕਤੀ) ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਾਰਗ ਸਮਝਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਏਸ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਸਰਬੋਤਮ ਜਨ ਤੁਰੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਸਮਝ, ਬੇਈਮਾਨ, ਸਿੱਖ-ਦੋਖੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੁਣ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਸਤਾਨਾਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ, ਪੈਗੰਬਰ, ਅਵਤਾਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਸਾਧਕ ਰਹਸਮਈ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਝੂਠੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਟੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਧੁੰਧਲਾ ਜਿਹਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇਸ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਲੀਕਣਾ ਕੋਈ ਸੁੱਚਾ ਦਾਨਸ਼ਵਰ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ

ਮਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਡੁੱਬ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ।

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਆਈ ਐਸ ਆਈ. ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ। ਏਸ ਲਈ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਓਹ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਦੱਸਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਈ ਸੀ? ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਹੂ ਧੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਸੀ? ਗੋਲਕ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੁਆਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ, ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ, ਰਾਗੀਆਂ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਯਾਤਰੂਆਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਬਿਰਧਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਲਹੂ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਆ ਖੂਬ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ! ਕਦੇ ਲੁਟੇਰੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓਸ ਦੇ ਤੀਹ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗਊਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਨਈਅਰ ਓਸ ਘਟੀਆ ਕੁਕਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ?

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਭੂਗੋਲ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਨਈਅਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਉੱਤੇ ਸਾਧਿਆ ਬੰਬ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਉੱਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਏਸ ਅਦੁੱਤੀ ਕੁਤਬਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਰੂਪ (ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਸਮੇਤ) ਸਨ, ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜੇ ਕਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਨਾਯਾਬ ਗ੍ਰੰਥ ਸਨ। ਏਸ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜ ਨੇ 7 ਜੂਨ 1984 ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹੌਲ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ, ਲੱਗਵਾਲ ਅਤੇ ਓਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਫੌਜ ਦੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਜੋੜ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1453 ਤੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਨਸਤਨਤੁਨੀਆ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੁਤਬਖਾਨਾ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਏਨਾਂ ਘਟੀਆ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੀ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੁਕਰਮ ਸੱਭਿਅਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਕੋਲ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ

ਏਸ ਅਮਾਨਵੀ, ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਰਮ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਏਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਾਦਸਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਰ ਰਹਿਤ ਭੰਡ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ।

ਖੂਨੀ ਵਿਸਾਖੀ, ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਗਠਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਘੋਰ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਸਮਝਣਾ ਬਲਕਿ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲੀ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਜਾਣਨਾ, ਸੰਤ ਦੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੜਨ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਦੱਸਣਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀਆਂ ਘਟੀਆ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਂਗ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖਕ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ— ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਏਸ ਦੀ ਕਲਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਦੋ ਅੱਖਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ।

ਫੁਲਕਾ ਜੀ, ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਜੀ ਜੀ ਇਹ ਸਭ ਵਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਨਈਅਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ ਉੱਤਰ ਆਏ ਹਨ। ਏਸ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਦਾ-ਦਿਲੀ, ਫਰਾਖ ਦਿਲੀ, ਬੇ-ਪਰਵਾਹੀ ਤਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਕਰਮ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪਰੋਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਾੜਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਕਰਨ, ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਵੱਟੇ ਮਾਰਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਾ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦਿਖਾਉਣ, ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਖੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ, ਟੈਂਕਾਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨੱਚਦੇ ਛੋਕਰਿਆਂ, 'ਸਿਗਰਟ ਬੀੜੀ ਪੀਏਂਗੇ ਸ਼ਾਨ ਸੇ ਜੀਏਂਗੇ' ਅਤੇ 'ਕੰਘਾ, ਕਛ ਕੜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਗੇ?

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਹਨਾਂ ਸੱਜਣਾ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਏਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਜਾਣਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਆਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ?

ਬੰਦਾ ਰਫਤਾਰ, ਗੁਫਤਾਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਸੁਭਾਓ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਵੀ ਕੁੱਝ ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ ਕੇ ਪੱਗ ਨਹੀਂ ਬੰਨੀ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਬਰੁਸ਼ ਨਾਲ ਸਵਾਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਵਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਦੇ ਦਮਗਜੇ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਹਰ ਫਰੰਟ ਤੇ ਫੇਹਲ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਚਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰੈਡੀਓ ਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੱਤਾਂ ਖਿੱਚੂ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰੇ ਤੇ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਮੇਰੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਵੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਹੋਏਗੀ। ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਇਕ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਜਰੂਰ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਉਸਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ, ਭੈੜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿਚੂ, ਲੱਤਾਂ ਖਿਚੂ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਤੋਪ ਜਰੂਰ ਤਾਣ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਜੱਥੇਬੰਧਕ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦਾ ਐਲਾਣ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨਾਮ ਵੀ ਗਲਤ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵੀ। ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਾਊਸ। ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ "ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ" ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਕਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਹਨ? ਉਹੇ ਤਿੰਨ

ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਰਤੇ ਧਰਤੇ ਸਨ ਤੇ ਏਹੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਸੀ ਜੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ? ਜਾਂ ਜਿਸ ਪੰਥ ਦਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ 45 ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ: " ਮਾਰਿਆ ਸਿਕਾ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥੁ ਚਲਾਇਆ " ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੱਖਰਾ ਪੰਥ ਸੀ? ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਠੀਆਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੰਥ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ? 'ਪਾਓ ਚਾਰਾ ਬਣੇ ਭਾਈ ਚਾਰਾ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਏ ਗਏ ਨੂੰ ਚਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਉਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗਣ ਨਾਲ ਤਾਂ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ" ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਨੂੰ 'ਗਰਾਉਂਡ ਵਰਕ' ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੇਤਰੇ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜ਼ਕਰੀਆਖਾਨ ਸ੍ਰ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੇਤਰੇ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਨਾ ਸਮਝ ਜਾਈਏ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ ਤੇ ਜਰੂਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਜਰੂਰ ਲਿਖ ਛੱਡਣੇ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪੇਤਰੇ ਦਾ ਹਮਜਮਾਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੇਤਰੇ ਨੂੰ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਵਰਜ ਸਕਦੇ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦੇ ਨੂੰ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਪਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਟਿਪਣੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਭਾਰਤ ਜਾਣ, ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭ ਗੁਸੇ ਗਿੱਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਲੇ ਇਹ ਭੀ

ਦੱਸ ਦੇਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੀ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹੜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਣਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਝੌਤੇ ਵਾਲਾ ਇਹ ਹੱਥ ਓਦੋਂ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਧੁੰਦੇ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਏ ਹੋਏ ਲੋਕ ਮਾਰਨ ਤਕ ਆਏ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਉਂ ਨੀਂਦਰ ਆ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸੁਤੇ ਹੀ ਰਹੋ? ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਐਲ.ਏ. ਵਿਚ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਥਾ ਤਾਂ ਹੋਈ ਪਰ ਰੈਲੇ ਰੱਪੇ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਚੁਪ ਕਰੇ ਰਹੋ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦੇ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੁੱਝ ਪਈ। ਜਿਤਿਆ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਬੰਗਲਾ ਸਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾ ਬਠਾਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੈਮਰੇ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਪਾਓ। ਚਲੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਕਥਾ ਖਤਮ ਹੋਈ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡੀ ਪ੍ਰਿੰ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਫੂਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਏਗੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੇਗਾ ਵਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਲਿਆਕਤ ਜਾਂ ਸੂਰਮਤਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਸ੍ਰ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਗਏ (ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੋਕਾ ਹੱਥੋਂ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ?

2003 ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਖਰਚੇ ਲਈ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਜੇਬ ਢਿੱਲੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਸਨੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਝੱਲਿਆ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਦਸ ਮਿੰਟ ਸਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਓਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। 2004 ਵਿਚ ਵਿਚ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਹੋਇਆ। ਖਰਚਾ ਸ੍ਰ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਟੇਜ ਸ੍ਰ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ। ਫਿਰ ਸ੍ਰ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾ ਓਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਉੱਠ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ “2003 ਵਿਚ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਕਰਾਂਗੇ”। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਖਰਚਾ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਕਰਵਾਈ। ਸ੍ਰ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਐਲਾਣਨਾਮਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫਾਰਮ ਕਿਉਂ ਭਰੇਗਾ? ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਪਾਈ।

ਣ ਤੁਹਾਡੇ ਖੈਰ-ਖੁਆਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ। ਇਕ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨਪੁਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧੌੜੀ ਸਿੱਖ ਮਾਰਗ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਹੀ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਇੰਝ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਰਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਲੋਕ ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕਦੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਤੁਹਾਡਾ ਖੈਰ ਖੁਆਹ ਹੈ ਸ੍ਰ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡੀ। ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖ ਹੀ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿੰਦੀ ਰੱਤੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ “ਰੋਜਾਨਾ ਸਪੇਕਸਮੈਨ” ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਰਲੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਕੇ ਬਠਿੰਡੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਰੱਖਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਤਰਲੇ ਮਿੰਨਤਾ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ।

ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ, ਇਸ ਬਠਿੰਡੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਵਿਚ, ਇਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਜਨੀਅਰ ਰੀਟਾਇਰ ਹੁੰ ਤੇ 30,000 (ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ) ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਮਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ। ਠੀਕ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਗਲਤ ਕੀ ਇਸਦਾ ਨਿਰਣਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਠਿੰਡੀ ਜੀ! ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੇਕਸਮੈਨ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਗੱਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਅੱਜ ਤਕ ਨਾ ਮੈਂ ਸਪੇਕਸਮੈਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਲਟ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਰੂਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਜੇ ਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਇਲਾਜ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਜਰੂਰ ਕਰਵਾਓ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਕ ਖੈਰ ਖੁਆਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਸ੍ਰ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੇਵਾਲੀਆ। ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਸੱਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਗੈਰ ਬੁਲਾਏ ਦੇ ਹੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤੰਬਰ 9, 2012 ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ 'ਚ ਆਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁਣ ਹੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਇਹ ਬੋਲ ਦਿਓ ਕਿ ਪਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸਿਹਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਵੇਖੋ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੈਸੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛੀ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ, ਸੰਧੇਵਾਲੀਆ ਜੀ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਸੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੱਤੀਆਂ? ਸ੍ਰ. ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਸ, ਸ੍ਰ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਐਸੇ ਫੂਨ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ 'ਚ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦੇ (ਦਾ ਨਾਮ ਲਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ) ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਪੰਚਾਲੀ ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੀ ਇਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਿਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਲੋਕੋ! ਇਹ ਫੁੱਟ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸਮਝਾਓ। ਪਰ ਜੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਸੰਧੇਵਾਲੀਆਂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੀਚ ਕਰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਤਾਂ ਦਾਹੜੀ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੀ ਦੇ ਦਿੱਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ, ਇਹ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੰਧੇਵਾਲੀਆ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਸ਼ਾਇਦ ਬਰੈਂਪਟਨ ਤੇ ਮਿਸੀਜ਼ਿਸਾਗਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੋਰਟਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੰਡੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤੇ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦਿਆਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ੋਰ ਅਜਮਾਈ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣਾ। ਧੰਨਵਾਦ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਥ ਦਾਸ,

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ (ਬਰੈਂਪਟਨ) ਕੈਨੇਡਾ, ਫੂਨ # 647 969 3132,

810 223 3648

ਮੂਲ ਮੰਤਰ/ਮੰਗਲਾਚਰਨ-ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ

ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ: ਸਾਰੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਜੜ, ਓਅੰਕਾਰ। ੨. ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ "ੴ ਸਤਿ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ"। "ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿਨਾਮ ਰਸਾਇਨ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੁਰਾ ਪਾਇਆ" (ਮਾਰੂ ਸਹੇਲੇ ਮ:੧) (ਮਹਾਨਕੋਸ਼) ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਮੂਲ

ਮੰਤਰ' ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰੇ ਦੁਵਾਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਉ! ਕਿਸੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਉਲਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀਏ।

ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੇ ਸਰੂਪ:- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਸਰੂਪ, 'ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੁਰਿਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੱਕ ਹੈ ਜਾਂ "ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੁਰਿਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਜਪੁ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥" ਤੱਕ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਰੂਪ ਹੀ ਲਿਖੇ/ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਦਰਜ ਹੈ। ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 'ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੁਰਿਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਪੁ, ਸੇ ਦਰੁ, ਸੇ ਪੁਰਖ, ਸੋਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਆਦਿ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ "ੴ ...ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਤਾਂਈ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਰੰਭ "ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ" ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਹੁਣ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ 'ਜਪੁ' ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? "ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਅਤੇ "ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ" ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਜਪੁ' ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਜਪੁ' ਲਿਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਨੰਬਰ '੧' ਦਰਜ ਹੈ। ਜੇ 'ਜਪੁ' ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਦਾ ਹੀ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਤਕਰੇ 'ਚ, "ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ" ਪੰਕਤੀ ਲਿਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਨੰਬਰ '੧' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜਪੁ, "ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਅਤੇ "ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ" ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 'ਜਪੁ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੁਰਿਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ" ਦਰਜ ਹੈ

ਜੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਹੈ। 'ਜਪੁ' ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਸਲੋਕ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਸਲੋਕ "ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਤ੍ਰਾਵੀਂ ਪੇੜੀ (ਪੰਨਾ 285) ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਵੇਂ ਰਾਗ ਦਾ ਅਰੰਭ ਜਾਂ ਉਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ 'ਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਹੈ।

- (1) ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੁਰਿਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
- (2) ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
- (3) ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
- (4) ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ 'ੴ... ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ੴ... ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹਰ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਹੈ ਉਥੇ 'ੴ' ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ, ਰਾਮਕਲੀ ਅਨੰਦੁ, ਰਾਮਕਲੀ ਸਦੁ, ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਸਿਰਲੇਖ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ 'ਜਪੁ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੁਰਿਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਾਂਈ ਹੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ੴ... ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤੱਕ ਅਤੇ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਨੰ: 4 ਤੇ ਦਰਜ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੂਲ ਮੰਤਰ, 'ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 524 ਵੇਰਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨੰ: 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ

ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰ' ਦਾ ਸਬੰਧ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਾਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਛਾਪੇ ਖਾਨੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇ ਧਿਆਨੀ ਨਾਲ 'ਗੁਰ' ਨੂੰ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਨੰ: 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ 'ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਿਆਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਦ-ਛੇਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤਕ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕਰੂਪਤਾ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ 'ੴ... ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ੴ... ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹਰ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਹੈ ਉਥੇ 'ੴ' ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸੈਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ, ਰਾਮਕਲੀ ਅਨੰਦੁ, ਰਾਮਕਲੀ ਸਦੁ, ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਸਿਰਲੇਖ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ 'ਜਪੁ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਾਂਬੀ ਹੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ੴ... ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤੱਕ ਅਤੇ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਨੰ: 4 ਤੇ ਦਰਜ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੂਲ ਮੰਤਰ, 'ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 524 ਵੇਰਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨੰ: 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰ' ਦਾ ਸਬੰਧ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਾਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਛਾਪੇ ਖਾਨੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇ ਧਿਆਨੀ ਨਾਲ 'ਗੁਰ' ਨੂੰ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਨੰ: 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ 'ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਿਆਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਦ-ਛੇਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤਕ

ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕਰੂਪਤਾ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਨੰ: 4 ਤੇ ਦਰਜ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੂਲ ਮੰਤਰ, 'ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 524 ਵੇਰਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨੰ: 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰ' ਦਾ ਸਬੰਧ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਾਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਛਾਪੇ ਖਾਨੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇ ਧਿਆਨੀ ਨਾਲ 'ਗੁਰ' ਨੂੰ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਨੰ: 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ 'ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਿਆਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਦ-ਛੇਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤਕ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕਰੂਪਤਾ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

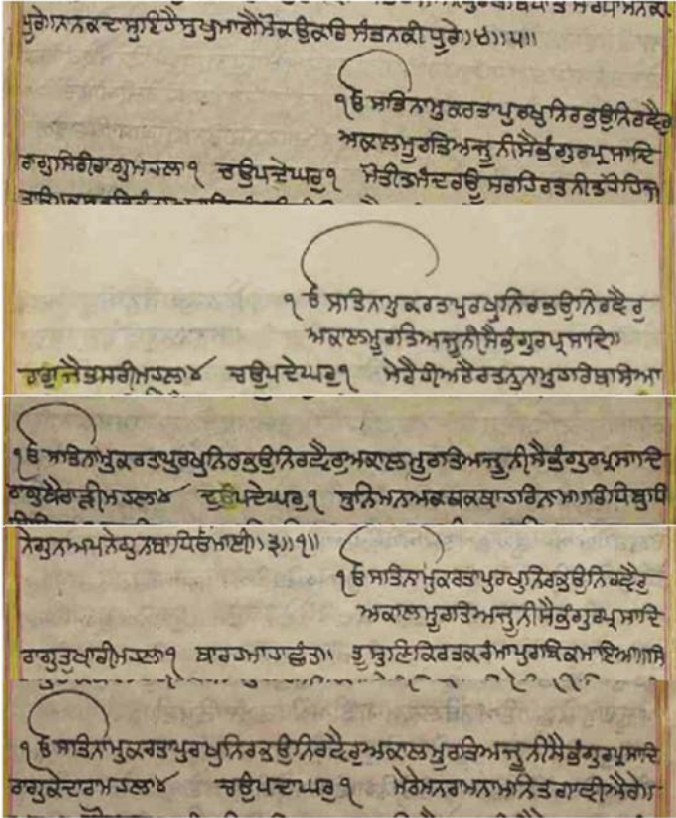
ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਅਸਥਾਨ:- ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਪੰਗਤੀਆਂ 'ਚ, ਭਾਵ ਪਹਿਲਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗਲੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਉਸੇ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ, ਰਾਗ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਂ ਮਹਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਤੀਬ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ 'ਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਨਾ ਨੰ: 1, 14, 347, 462, 475, 489, 527, 537, 557, 595, 711, 728, 795, 859, 1327, 1352, 1353, 1385 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 1410 ਪੰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉਪਰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ, ਰਾਗ ਅਤੇ ਮਹਲਾ ਦਰਜ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਹੱਥੀ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਨਾ 94, 151, 660, 696, 719, 721, 876, 975, 984, 989, 1107, 1118, 1125, 1168, 1197, 1254, 1294, 1319 ਅਤੇ ਪੰਨਾ ਨੰ: 1353 ਉਪਰ ਰਾਗ ਅਤੇ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੂਜੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿੱਚ। ਪੰਨਾ 1353 ਉਪਰ, ਇਕੋ ਪੰਨੇ ਤੇ ਹੀ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਨੇ ਉਪਰ ਮੂਲ

ਮੰਤਰ 'ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ 'ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੫' ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਕਾਈ ਕਾਤਬਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। "ਜਦ ਪਾਵਨ ਬੀੜਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੂਝਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਕਿੱਤਾ ਕਾਰਾਂ (Professional) ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਤੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ, ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਤੀਬ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ, ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ, ਉਘੜ ਦੁੱਘੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੁਰਤੇ ਥਾਂਈ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ, ਮੰਗਲ ਨਾਲੋਂ, ਸਪਸ਼ਟ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਦਿੱਤੀ"। (ਬਿਬੇਕ ਬੁਧ, ਪੰਨਾ 28)

ਇਥੇ ਹੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ, ਕਿੱਤਾ ਕਾਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਉਕਾਈ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਅੱਜ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 14 (ਸਿਰੀਰਾਗ), 696(ਜੈਤਸਰੀ), 719 (ਬੈਰਾੜੀ) 1107 (ਤੁਖਾਰੀ) ਅਤੇ ਪੰਨਾ 1118 (ਕੇਦਾਰਾ) ਉਪਰ ਨਵੇਂ ਰਾਗ ਦੇ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੰਖੇਪ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਰਾਨਤ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦੀ ਫੋਟੋ ਤੋਂ ਜਿਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਵੇਖ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ (696), ਬੈਰਾੜੀ (719), ਤੁਖਾਰੀ (1107) ਅਤੇ ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ (ਪੰਨਾ 1118) ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਅਤੇ ਮਹਲਾ ਦਰਜ ਹੈ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ।

ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਮਹਲਾ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਕਾਤਬਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰ: 380 ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ, "ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਘਰੁ ੫ ਮਹਲਾ ੫ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਭ੍ਰਮ ਮਹਿ ਸੋਈ ਸਗਲ ਜਗਤ ਧੰਧ ਅੰਧ ॥ ਅਤੇ "ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਘਰੁ ੬ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੇ ਪਰਵਾਨਾ ਸੂਖੁ ਸਹਜੁ ਮਨਿ ਸੋਈ" ॥ ਦਰਜ ਹਨ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਘਰੁ ੫ ਮਹਲਾ ੫' ਪਹਿਲਾ ਦਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ "ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ"। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੰਨਾ 345 ਤੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ। "ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਪਦੇ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੇਚ ਸੇਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ" ਅਤੇ "ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ ॥ ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰਾ॥ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ। ਇਸੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਹੀ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਗ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿਛੋਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਰੇਕ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ

ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਅਜੇਹੇ ਸਿਰਲੇਖ ਸਾਨੂੰ ਆਮ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਗ ਅਤੇ ਹਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਇਹ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ "ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ" ਦੀ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਪਾਠ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਦ-ਛੇਦ ਵੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਧਤਾ ਨੂੰ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਲਈ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

“ਪ੍ਰੋਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਦੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ .

ਵਿਖੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ”

(ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਕਥਾ, ਡੇਰਾਵਾਦੀ, ਪਾਖੰਡਧਾਰੀ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾਗੀਣਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦੀ(ਬਾਨ-ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ))

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅੱਜ ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਖੰਡਵਾਦੀ ਡੇਰੇਦਾਰ, ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ, ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ, ਮਹਿਲਨੁਮਾਂ ਡੇਰੇ ਉਸਾਰ ਅਤੇ

ਐਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਰੱਖ, ਭੇਖਧਾਰੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਭਰਮ ਗਿਆਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਓਟ

ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਧੜਲੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿੱਤਰ ਆਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨੇਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਨਾ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ., ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਨ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ “ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ” ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਮਰੀਕਾਕਾਨੇਡਾ ਆਦਿਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ - ਛੱਡ ਕੇ, ਬਹੁਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ “ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ” ਛੁਪਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤਾਂ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੇਖ, ਸੰਤਤਾਈਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਰੰਗ ਵਿੱਚ- ਬਦਲ, ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਦੀ ਕਠਪੁਤਲੀ ਬਣ, ਗੰਗਾ ਗਏ ਗੰਗਾਰਾਮ ਅਤੇ ਜਮਨਾ ਗਏ ਜਮਨਾਦਾਸ, ਵਾਂਗ ਅਖੇਤੀ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ “ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ” ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਗੁਣ ਗਾਗਾ ਅਤੇ ਮਿਥਹਾਸਕ - ਸੁਣਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ, ਮਿਲਗੋਭਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ, ਖੂਬ ਡਾਲਰ ਕਮਾ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਗਏ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ “ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ” ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ।

ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਸ਼ਾਇਦ “ਦਾਸ” ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਰਕਲਾਂ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਆਂ (Talk Show) ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ “ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਫੋਡਰੇਸ਼ਨ ਜਥੇਬੰਦੀ” ਦੇ ਵੀਰ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਇੱਕ ਕਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਮੱਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ “ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ” ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਥਾ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਬੁੱਕ ਕੀਤੇ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੀ ਧੁਣ, ਸਿੱਖੀ ਭੇਖ ਵਿੱਚਲੇ ਡੇਰਾਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਡੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਜੋਰ ਲਾ ਕੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਧੂੰਦਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਪਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਈਰਖਾਵਾਦੀ ਕਥਾਕਾਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ, ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਏ ਵੀਰ ਫਰਜ਼ਨੇ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਧੂੰਦਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਿਟਾਂਦਰਾ ਕਰ, ਗਲਤੀ ਮੰਨਕੇ ਪਛਤਾਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗਲਤ ਗਾਈਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਈ ਧੂੰਦਾ ਜੀ ਦੇ ਕਥਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।।

ਭਾਈ ਧੂੰਦਾ ਜੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਬੁੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ ਕਥਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਬੁੱਕ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਐੱਲ.ਏ., ਸੈਲਮਾਂ, ਕ੍ਰਦਰਜ਼, ਫਰਜ਼ਨੇ, ਕਰਮਨ, ਟਰਲਕ, ਟਰੇਸੀ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਲੇਡਾਈ, ਬੋਸੈਨ) ਏਰੀਆ ਹੇਵਰਡ- (ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ, ਸਿਆਟਲ ਅਤੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਆਦਿਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ "ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਚਾਰ" ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ, ਸੰਗਤਾਂ ਗੁੰਮਰਾਹਾਂ ਕੇ ਕਥਾ ਸੁਣਨ - ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਸਾਅੱਸ ਹੋ - ਉੱਠੀਆਂ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਓਥੇ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾਂਸੰਤਾਂ-, ਡੇਰਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਝੋਲੀਚੁੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਫੈਲਾਏ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਪੜਦਾ ਵੀ ਫਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਦੇ ਕੇ, ਵਾਪਸ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਵਾਸਤਾ ਰੱਬ ਦਾ ਸਤਸੰਗੀਓਬਚ ! ਜਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਵਾਦੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇ ਧਰਮ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਪਾ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੁੱਟਲੁੱਟ ਕੇ- ਆਪ ਐਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਖਾਸ ਕਰ "ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ" ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡੇਣ ਵਾਲੇ, ਗਿਣਤੀਆਂ, ਮਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੋਤਰੀ ਪਾਠਾਂ, ਸਨਾਤਨੀ ਜਪਾਂਤਪਾਂ-, ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀਆਂ, ਧੂਪ, ਦੀਪ ਸਮੱਗਰੀਆਂ, ਹਵਨਾਂ, ਕੁੰਭ, ਨਾਰੀਅਲ, ਜੋਤਾਂ, ਮੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਕਈਕਈ ਜੁੜਵੇਂ ਪਾਠਾਂ ਵਾਲੇ- ਭਰਮ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਬਾਦਲੀਲ ਪੜਦਾ ਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ "ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ" ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਬੜੇ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਮਹਾਨ" ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ "ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ" ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਬਜਬੂਰੀਆਂ ਹਨ? ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਬਲਕਿ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖ ਮਾਈਭਾਈ ਨੂੰ- "ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ" ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਤੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਇੱਕ ਪੰਥ, ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਇੱਕ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੀ, ਜੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੰਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੀ ਬਾਦਲੀਲ ਬੜੇ ਠਰੱਠੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਸਿਰਕੱਢ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੇਸ ਦਾਹੜੀਆਂ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਵੀਰ ਵੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਨੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਡੇਰੇਦਾਰ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ, ਓਥੇ "ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ" ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮੱਸਿਆ, ਪੁੰਨਿਆਂ, ਸੰਗ੍ਰਾਦਾਂ, ਪੈਂਚਕਾ, ਸਾਧਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਸੀਆਂ, ਦਸਵੀਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਤਿਉਹਾਰ, ਗੁਰੂਆਂਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪੁਰਬ - ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਣ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਰੀਬ ਹਰੇਕ ਕਥਾ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ

ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆ ਵਾਲਾ ਤਾਲਮੇਲ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਕਥਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ, ਗੁੱਟਕੇ, ਸਟੀਕਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੇ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਦੀਆਂ ਅਟੈਚੀਆਂ ਭਰ ਕੇ, ਭਾਰਤ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਸੀਡੀਆਂ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖ ਸਹਿਤ ਦੇ ਝੋਲੇ ਭਰਕੇ ਵੀ ਲਿਆਇਆ ਕਰੇ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਨੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ, ਧਰਮ ਸਟੱਡੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਠੱਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਠੱਗ ਨਾਂ ਸੱਕੇ।

ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਜੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਰੇ ਕਥਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦਾ "ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ" ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਰੇਡੀਓ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਾਈ ਧੁੰਦਾ ਦੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਸਾਰੀ ਟੀਮ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੁ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਸੁਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟੇ ਰਹੇ। "ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ" ਨੇ ਵੀ ਭਾਈ ਧੁੰਦਾ ਦੀ ਕਥਾ ਰੀਲੇਅ ਕੀਤੀ। ਹਰੇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਨਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ., ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਅਤੇ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਰ ਸੁਅਜੈਬ ਸਿੰਘ . ਸਿਆਟਲ, ਸੂਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਪੇਕਨ ਅਤੇ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ . ਫਰਿਜਨੋ ਆਦਿਕ ਆਪਣੇ ਜਥਿਆਂਸਮੇਤ ਦੂਰੋਂਦੂਰੋਂ ਆ ਕੇ ਵੀ - ਹਰ ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ ਹਾਜਰ ਰਹੇ। ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਪੀਟਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੈਸਟ ਸਵਾਗਤੀ ਸ਼ੀਲਡ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। "ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ" ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ "ਪ੍ਰੋਸਾਹਿਬ . ਸਿੰਘ ਡੀ"ਲਿਟ . ਦੇ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆਂ। "ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ" ਦੇ ਡਾਜਸਵੰਤ .ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ੍ਰੀ . ਸਿੰਘ ਹੇਠੀ, ਸਹਿਜੇਗੀਆਂ ਅਤੇ "ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ" ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੇ . "ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ" ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਧੁੰਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ . ਗਿਆਨ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ।

ਫਰੀਮਾਂਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ . ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਸਾਬੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਧੁੰਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਛਾ . ਕਥਾਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਗਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ . ਤੁਲੇਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਧੁੰਦੇ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁੰਜੀਵਤ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋਸਰ .ਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣਾ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਇੱਕ ਪੰਥ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਬਾਦੀਲ ਦਿੱਤੇ।

"ਇੰਟ੍ਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ" ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ, ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਕਵੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ, ਡਾਗੁਰਮੀਤ . ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾਈ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸੁਚਰਨ . ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੜਾ, ਕੈਪਟਨ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ "ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟ੍ਰਨੈਸ਼ਨਲ" ਦੇ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਬੇਏਰੀਏ ਦੇ ਦੇ - ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕਥਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹੇ ਗਏ ਓਥੇ "ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੇਵਰਡ" ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੇ ਦਿਨ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਏ, "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂ"ਏ .ਐੱਸ. ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟ੍ਰੇਚਰ ਦੀ ਸਟਾਲ ਵੀ ਲਗਾਈ। ਹੇਵਰਡ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂਏ.ਐੱਸ. ਵੱਲੋਂ ਦਾਸ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ

ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੋਰ ਖਾਲਸਾ ਨੇ "ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਿਰੇਪੇ" ਭੱਟ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਧੰਦਾ ਜੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। "ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਿੱਖ ਅਲਾਇੰਸ" ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸੁਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ., "ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ" ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ . ਅਤੇ "ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਹਿਤ ਸਭਾ" ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ . ਚੀਫ਼ਸਾਨੇ ਵੀ, ਪ੍ਰੋ ਧੰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਾਹਣਾ ਕੀਤੀ।

ਸਿਆਟਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮਾਨੋਂ ਕਾਂਗ ਹੀ ਫੁੱਟ ਪਈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਲੀ ਮਿਲੀ ਸੰਗਤ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਆਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟਕਸਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਮਿਕਸ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ "ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ" ਨਾਲ ਸਨਮਾਣਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਮੁੱਚੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੰਦਾ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ "ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ" ਦੀ ਕਥਾ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਹਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਓਧਰ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਜਾ 2013 ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਦੀਆਂ ਸੀਡੀਆਂ "ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਫੇਡਰੇਸ਼ਨ" ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਸੁ ਹਰਬਖਸ਼ .ਸਿੰਘ ਰਾਊਕੇ ਅਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਤੋਂ (4085806063, (8054326668 ਅਤੇ "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂ"ਏ.ਐੱਸ. ਦੀ ਸਟਾਲ ਤੋਂ (5104325827) ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਕ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੰਦਾ ਨੇ ਡੇਰਾਵਾਦੀ, ਪਾਖੰਡਵਾਦੀ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾਗੀਣਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦੀ ਬਾਨਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ "ਕੁੰਭ ਮੇਲੇ" ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ "ਕੁੰਭ ਜਊ ਕੇਦਾਰ ਨ੍ਹਾਈਐ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਿਦਾਇਕ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਅਖੀਰ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸੱਕੇ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਮੱਤਿ ਬਖਸ਼ੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ "ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ" ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰ ਕਰ, ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ, ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ।

DO YOU KNOW THAT GURU NANAK IS KNOWN AS:

1. Guru Nanak in India;
2. Nanak Pir and Nanak Shah in Pakistan;
3. Nanak Acharya in Sri Lanka;
4. Vali Hind in Mecca;
5. Baba Nanak in Iran
6. Nanak Rishi in Nepal;
7. Nanak Lama in Bhutan and Tibet.

Contributed by Dr. Harbans Lal USA

READERS' COMMENTS ON NOVEMBER-DECEMBER 2012 ISSUE OF THE SIKH BULLETIN

I just read the editorial and was fully agreeable with the beautiful thoughts and expressions in there. I have been thinking along these lines for a long time. How I wish we could spread this thought and truth to the entire world population so that all the humanity could get rid of the useless rituals of the various religions which are being preached and practiced today. I have no words for praising you for expressing them so beautifully in this editorial. Thank you very much for doing so and may Satguru give you long life to keep on expressing and spreading such thoughts. Thank you again.

Manmohan Singh Chawla, Producer "Passion for Truth" TV and "Punjabi Community Hour" TV, December 25, 2012

*

Your editorial of Volume 14 Number 11& 12, 2012 was an elaborate analysis of philosophy of Guru Nanak which is to be understood properly to make the universe a place to live peacefully and happily. Your paper is a good effort to spread a message of Guru Nanak.

Attorney Surinder Singh Kanwar, Australia, January 13, 2013

*

I have been reading the Sikh Bulletin from time to time; however this issue is very interesting and meaningful in nature. I only wish that if I had read this when I was 10 or 15 years old. I only pray that our people in Amritsar can educate our masses (boys & girls) when they are in high school and they can understand the first part of "JAPJI SAHIB". Is it possible you can write to the sangat of our Gurudwaras in the U.S. to teach our young generation? I am planning to talk to our gurdwara leaders to start teaching on the subject. Please help me by sending the books of the authors mentioned in your issue or send me the list of the books, so that I can purchase these books and prepare and talk to the school kids here in the U. S. Now I am retired, I hope I can start this in New Year 2013. Hoping to hear from you, thanking you in anticipation,

Gurdip S. Dhaliwal, North Salt Lake, UT 84054, December 25, 2012

*

Most religions go through a time of crisis, what St. Augustine called the dark night of the soul. An existential crisis is the equivalent of living through an earthquake. The very foundation of all that we thought was firm was guided by our Gurus and that supported our worldview and Sikhi identity is now crumbling. Our religious leadership is overpowered by "the devil of frivolity" and of seeking wealth, political leadership and fame. They are out to put scholars and well-wishers of Panth down out of haughtiness and arrogance and being dazzled by their own endowment of skill in getting power over our congregations and recognitions and income from gurdwaras, and self-claimed high status. This is leading our institutional structures to the brink of a crumbling bank and on the verge of falling into the ???..., unless the common honest Sikh on the street can set about mending their loyalties away from our uneducated clergy, Babas, Piarays, etc. I am talking of our priestly class and their masters back at home whom we welcome here and let them insult our intelligence on daily basis. Our well-wishers, scholars and honest citizens have to get out in the street and bring back the singular authority of our Guru, Sri Guru Granth Sahib, while discarding most cooked up history. Our theology was never meant to be based on historical events that cannot even be verified. Sorry for getting emotional, this topic has to be very close to my heart. Harbans Lal, USA, January 1, 2013

*

Thank you for sharing the Sikh Bulletin on regular basis which you put together with tremendous effort and passion -- it often includes very probing questions and follow up with very stimulating intellectual response. It is indeed a great service and the Bulletin itself is a very thought-provoking read. I enjoy reading your editorial and the articles written by you and by various intellectual minds. As I read these articles, many questions often prop up that beg clarification. I am sure you will agree with me that asking questions and seeking solutions is perhaps the most effective way of making progress as is evident from the social, political, economic and scientific progress, the human-kind has made over the past hundreds of years. I would therefore suggest that there should be a forum for your readers to participate in a constructive dialogue on the information that has been presented to them. While you are working on putting together the next issue of the Bulletin, readers should be able to discuss and reflect upon the information during the intervening 3-month time frame. I am sure among your readership there must be someone with systems expertise to help you set up such a discussion forum. I am sorry, I do not have this expertise otherwise would have been more than happy to help out. Thank you and Season's Greetings and Happy New Year to you and your family!

Paramjit S. Rana, December 25, 2012

[We welcome the suggestion for a Sikh Bulletin readers' forum as suggested by Param Jit Singh Rana and invite someone who can help create and manage one. ED]

*

I just happened to read your Sikh bulletin for the first time and it was suggested that I should read Bawa Singh's article about the downfall of Sikhi. The article was just something written with very little understanding of Guru Nanak's message of love, wisdom, courage, faith and being supreme where the love of humanity comes in the picture. The author is just writing from a perspective of a most ignorant Sikh who claims that he understands the different aspects of my most beautiful and glorious way of life, that is Sikhism. He only understands the Sadh Babas and their deras with all their heinous crimes against humanity. I would only say please do not go ahead and publish these meaningless articles which do not provide any fruitful insight to the problems that we face as Guru Nanak's Sikhs. We are proud to be Singhs because that is the highest honor that Guru Nanak bestows on his children whether daughters or sons. With the grace of the Guru, I believe I can provide the answers to most of his questions which stem more from ignorance than anything else. There is a lot of confusion in the author's mind because he doesn't understand the Sikh mindset and way of life. Thank you,

Jasbir Kaur, December 29, 2012

Bibi Jasbir Kaur Ji, I am grateful that you not only took the time to read Bawa Singh's article in the Nov-Dec 2012 issue of The Sikh Bulletin but also took the time to pen your comments. I fully agree with your views and sentiments about the teachings of Guru Nanak. If you read the editorial in the same issue you will notice that. Bawa Singh is not ignorant of Guru Nanak's teachings; rather he is hurt by what goes on in Gurdwaras in the name of Sikhi. There is not one Gurdwara in the entire world where teachings of Guru Nanak are being practiced or taught to those who claim to be his Sikhs. It starts at the top at the place we call Harimandir Sahib and Akal Takhat and all the way down to parkash of GGS in people's homes. By expressing his deep anguish against the most prevalent and worst form of sacrilege that is taking place in all the Gurdwaras and the lives of those who claim to be Guru Nanak's Sikhs, Bawa Singh indicts us all. Truth is always hard to swallow and does not bring praise to the truth teller. Guru Nanak's life fully illustrates that. Other than perhaps his sister his entire family had turned against him, including his sons. Peace be with you. Regards.

Hardev Singh Shergill, Editor